

denna och dock å andra sidan mindre utarbetade. Härtill kommer beklagligtvis, att öfversättningen är illa gjord, ofta dunkel och svårläst, stundom äfven oriktig. Man ser tydligen, att Hr. Lénström öfversatt ordalagen, icke tankarne. Vi vilje inlunda afråda läsaren, att förskaffa sig denna öfversättning, som för de flesta genom språket och lättheten att erhålla densamma är den lämpligare, och som för öfrigt, felen i öfversättningen oakadt, har sitt stora värde såsom det bästa arbete i detta ämne på Svenska språket. Men här anmälda Tyska original förtjenar otvifvelaktigt företräde, icke blott såsom en lämplig öfversigt af hela den äldre och nyare litteraturens utveckling och sammanhang, utan äfven genom en mera utarbetad framställning af samtidens litterära riktningar och de impulser, från hvilka de utgått. Äfven Reformationstidens litteraturhistorie är i detta arbete på ett ganska utmärkt sätt behandlad; och med oss skall mången läsare här lära känna honom hittills obekanta ådror för den protestantiska tidsandans utbredande.

Vi skola framdeles begagna ett par utdrag af Mundt's arbete för en redan längesedan utlofvad öfversigt af den nyaste Franska litteraturen, och anföra derföre nu intet prof på Förf:s framställningssätt och stil.

J. V. S.

11 SVENSKA SILHOUETTER.

Litteraturblad n:o 1, 2, 3 och 4, januari, februari, mars och april 1848

I.

Det hörer i vår tid till de vanligaste ting, att se lefvande utmärkta personligheter skildrade i resebeskrifningar, i biografiska lexika, i kalendrar, vid hvarje tillfälle med ett ord, då dessa skildringar med något hopp om framgång kunna erbjudas den läsande allmänheten. Våra berömda fäder och förfäder skulle häpnat öfver att sålunda utsättas till beskådande på offentlighetens torg. Nu ser man på sin höjd missnöje blott hos de bortglömda berömdheter, hvilka fåfängt söka ersätta andras saknade bifall med sitt eget.

Men denna offentlighet har, sanningen att säga, likväl sina ömtåliga sidor. En celeber man mottager er med all möjlig nedlåtande välvilja. Vill ni nu inträda under hans tak som en listig porträttmålare, begagnande er af hvarje ord, hvarje blick, som kan fästas på duken, er och edra nyhetslystna beundrare till stor gamman? Och då ni under ett förtroligare umgänges skygd utspanat äfven fel och svagheter, skall ni begagna dem, för att gifva bilden behörig clairobseur – derigenom äfven vinnande en pikant anstrykning för det månghöfdade publikum?

Memoirelitteraturen är så i sanning en ömtålig sak, då den omfattar dagens händelser och personer. Icke utan någon färdighet förmår man slingra sig från dess klippor.

Härtill kunde det således vara en god öfning, att skriva dessa rader. Men jag måste öppet bekänna, att jag vid dem mindre tänkt på den nyttiga öfningen, än jag följt mina tycken, då jag åter framkallat en mängd angenäma minnen.

Barndomshågkomster hafva gjort mig Sveriges hufvudstad till en af de angenämaste orter. Härtill kommer nu minnet af en sednare vistelse i Sverige, egnad blott åt litterära sysselsättningar och lifvad genom umgänget med flera af landets mer eller mindre berömda författare. Att

återkalla denna tid, är att förnyadt njuta af en sällsynt lycklig tidpunkt i mitt lif, så sällsynt, att jag hvarken förr eller sednare erfarit denna lycka.

Och om än läsaren icke har något skäl, att med mig glädjas vid dessa minnen, så torde det icke vara honom okärt att erfara något om de män, hvilka nu stå i spetsen för Sveriges litteratur, och af hvilkas skrifter kan åtminstone känner de viktigaste.

Med denna förhoppning öfvergår jag till mina Silhouetter. Dessa konstalster frambringas, som bekant, af den simpla, borgerliga saxen. Äfven de största konstnärer i detta fack, som jag lyckats få se, hafva förvärfvat sig ett berömdt namn genom den oskyldiga finten, att klippa alla Silhouetter efter samma modell, tilläggande till denna för hvarje tillfälle en eller annan omärklig krökning på hake och näsa. Lätt kan det nu hända, att äfven mina Silhouetter lida af den antydda jemlikhetsprincipen. Kanske skall jag dertill misslyckas i bemödandet, att förändra näsans och hakens snitt till öfverensstämmelse med »den föreställda personens» profil. Silhouetterna äro då visserligen för all tid misslyckade, såsom afbilder af de betecknade personerna; men de behålla ännu värdet af fria fantasier. Vi hoppas dock, att de här ifrågavarande kunna tjena till underlag för historiskt-romantiska skildringar, innehållande mera sann historie, än den bekanta författarens till »portföljen.»

En Riksdag.

I Stockholm är en riksdag vanligen ett helt år af god trafik för husegare, hotels garnis – anspråkslösare »rum för resande» – restauratorer, schweitzare, källarmästare, kramhandlare o. s. v., ett år af dagliga intressanta nyheter för hela stadens befolkning, af behaglig själsskakning för de ifriga i politiken, och af goda middagar och glada sexor för de lefnadslustiga. Med stor glädje mottages derföre detta afbrott i årens enahanda äfven af dem, hvilka icke bygga sin och rikets välfärd på de väntade – men vanligen uppskjutna reformerna.

Ett par tre kungliga Sikterer uppstufvas i halfspansk dräkt och sättas på hvita hästar ur kungliga stallet. Till dem sluter sig en half squadron af lifgardet till häst. Så tågar man ut från slottets borggård. På slottsbacken bjuda fanfarer stillhet och uppmärksamhet, och den Rikshäroldsembetet förrättande Siktern uppläser med ljudelig stämma påbudet om riksdagens öppnande. Samma ceremoni förnyas på Gustaf Adolfs torg och åtskilliga andra offentliga platser. Så är riksdagen »utblåst,» och på samma sätt »afblåses» den i sinom tid åter.

Riksständens sammanträda: adeln i Riddarhuset, de öfriga i Riksens Ständers anspråkslösa hus på Riddarholmen, prester och borgare en, bondeståndet två trappor upp. Stor uppvaktning göres hos konungen och ömsesidiga besök genom deputationer. Men den stora ceremonidagen är dagen för sammanträdet på Rikssalen.

Denna stora, vackra sal finnes i slottets södra flygel, till venster om slottsporten. En hög massiv trappa leder från porthvalfvet omedelbart till densamma. Salens höjd är tvenne våningars, dess längd nära hälften af slottsfacadens. Väggarne äro sirade med pilastrar och en utmärkt vacker fris, och takets plafond målad af Ehrenstrahl. I rummets öfra ända står thronen, till höger om densamma kronprinsens med furstlig krona sirade karmstol och i en halfcirkel på båda sidor stolar för rikets dignitärer. Nedom estraden, på hvilken dessa äro ställda, vidtaga på båda sidor om hufvudgången säten för Riksständens medlemmar, höjande sig amfiteatraliskt mot salens stora ingång. Bakom dessa

finnes ännu en rymlig plats för inbjudna embets och tjänstemän, och för den obetitlade allmänheten tvenne långa rymliga läktare, under det att tvenne mindre dylika i fonden äro egnade åt kungliga Familjen och de utländska ministrarne.

Sedan de ofrälse stånden anländt, och åskådarena intagit sina platser, bidar allt i stilla väntan, tills en aflägsen musik förkunnar Konungens ankomst, och hela församlingen reser sig. Från en sidodörr i fonden intåga nu musikanterna och en vakt med svärd och hillebarder, klädd i 16:de seklets militärdrägt med blå botten och gula slitser, 10 runda befjedrade hattar. Efter den följer hofuppvaktning, rikets herrar, i serafimerdrägt af hvitt siden med hermelinsmantlar, kronprinsen i furstlig krona, Konungen, omgifven af fina drabanter i elghudskyller och blanka kaskar, slutsligen ridderskapet och adeln – skulle Ref. tro. Då alla tagit plats, uppstod riksmarskalken, excellensen Brahe, och stötte tre gånger sin staf mot golfvet, så att vägg och tak gånge genljud. Ännu hade detta icke tystnat, då ett väldigt stycke af den gamla takfrisen med då nedstörtade midtibland de andliga fäderna. Lyckligtvis medförde detta ingen annan följd än förskräckelse, några skrämor, och ett tätt puderstoff på de prestliga talarerna. Kronprinsen 20 uppsteg, mottog ur sin gamla Faders hand thronolet, eller Berättelsen till Rikets Ständer, hvilken han i hela dess längd uppläste. Många års mellanrymd hafva ur mitt minne utplånat, hvad som sedan följde; men jag skulle tro, att hvarje stånds talman derefter till Konungen framförde en särskild underdånig helsning. Ledsagad af Ständerna gick Konungen till den närbelägna Storkyrkan, dit en med mörkt kläde belagd väg förde från vestra slottsporten, och der gudtjensten hölls och riksdagspredikan af biskop Hedrén. Derpå följde middag på slottet, nådiga samtal, kräslig mat och dryck m. m.

På mig, som aldrig sett någon annan kunglig ståt än teaterns, gjorde detta uppträde ett liknande intryck. Jag nästan beklagade den gamle 30 hjälten, som måste omgifva sitt stora värde med värdighetens föräldrade sken, och hade för tre år tillbaka funnit hans uppträdande vida högtidligare, då han, klädd i en enkel galonerad rock, från trappan till Rosersbergs slott utsträckte sin vid svärdet tröttnade hand öfver den här församlade Studentungdomen från Upsala, sägande med brutet uttal sitt faderliga: »välsigna, välsigna!» Då bar Carl Johan också ännu sitt eget af ålder hvitnade hår; men nu på Rikssalen var det betäckt af en ungdomlig svart peruk. Sjelf talade Konungen vid detta tillfälle intet ord, och äfven denna stumma rol gaf ett otillfredsställande intryck. Det 40 var dock han, som här och öfver hela Skandinaviska halfön hade mest att säga.

Nuvarande Konungen, då Kronprins, är genom mångfaldiga afbildningar känd för en vacker karl, dock öfverhufvud af mera behaglig än djerf hållning, hvartill, då han talar, äfven hans något gälla röst bidrager. Han eger en mångsidig beläsenhet, har äfven uppträdt som författare i kriminallagstiftning, och utmärker sig genom talang i musik och måla, i hvilken förstnämnda konst han äfven genom utgifna kompositioner bevisat mindre vanlig teoretisk insigt. H. Majestäts sätt att uppträda är synnerligen nedlåtande och välvilligt. Efter en middag 50 vid Boktryckerikonstens jubelfest 1840, såg jag kronprinsen väl en halftimmas tid inbegripen i det lifligaste samtal med åtskilliga konstförfvänder från Stockholms tryckerier, stående midt i rummet och tätt omgifven af stilkasternas och pressarnas upprymda och frispråkiga handhafvare. De kungliga Prinsarne, Hans söner, äro uppfostrade under sin Höga moders närmaste tillsyn, och deras undervisning har

varit våra skolors sedvanliga, med Strelings grammatik och Cornelius Nepos. Denna uppfostran ser och hör man Svenskarne tillräkna Henne, n. v. Drottningen, som en stor förtjenst; och man säger ordspråksvis, att Hon vid hofvet är den enda, som håller reda på klockslagen. Redan det öppna, säkra och allvarliga i Hennes anletsdrag och blick gör, att man betraktar det sköna ansigtet med vördnad.

Men jag glömmet riksdagen. Den var 1840 en bland de mest karakteristiska under den nya regeringsformen. Genom klok sammanhållning lyckades oppositionen att i Utskotten insätta sina förnämsta sakförare bland adeln, och detta afgjorde Riksdagens karakter, då både i Borgare- och Bondeståndet oppositionen utgjorde pluraliteten och äfven i prestaståndet räknade talrika och talangfulla anhängare. Lycklig nog, att ega många förbindelser äfven bland de handlande personerna, hade jag tillfälle att skåda in äfven i det hemliga af Riksdagsmachineriet. Men en skildring deraf vore kanske icke passande och tillhör icke heller mitt här föresatta ämne, som mera rör personer än händelser.

Landtmarskalk vid riksdagen var landshöfdingen, Friherre Palmstjerna, om hvilken jag blott kan nämna, att han ansågs för en bland styrelsens verksamaste män, ehuru såsom ordförande berömligen opartisk. I den stora vackra riddarhussalen, hvars väggar öfverallt äro beklädda med vapensköldar, ser man en talrikare samling af riksdagsmän, än i borgare och bondestånden tillfammantagna. Alla hafva här betäckt hufvud, äfven landtmarskalken sågs klädd i en lätt mössa; och hvar och en talar från sin plats, stundom stående på bänken. Endast här ser man också läktaren prydas af politiserande damer. Oppositionens medlemmar äro här underkastade en censyr af bultande käppar och stöfvelklackar, mot hvilken de icke öfva repressalier, vare sig af princip eller bristande förmåga.

Det var vid denna riksdag Presidenten v. Hartmansdorff först uppträdde såsom afgjord ledare för styrelsens parti. Han lär i sin ungdom blifvit räknad till den nya skolan i litteraturen; ehuru jag nödgas bekänna min okunnighet angående hans tidigare författarskap. En erkänt insigtsfull och outtröttlig embetsman, hade Hr. H. någon tid tillhört riksdagsoppositionen, men öfvergick sednare till strängt konservativa åsichter och bragte sig upp till Statssekreterare för Ekklesiastikärenderna. Sednare t. f. Hofkansler uppbragte han emot sig allmänna opinionen genom flitigt begagnande, mot Tidningarne, af den s. k. Indragningmakten. Till följd af en förändrad styrelseordning och oppositionens seger på riksdagen nödgades Hr. H. afträda från sin plats i styrelsen, jemte dess öfriga medlemmar, och blef nu partiets ledare på riddarhuset. Han är lång och mager, med ett blekt och strängt allvarligt ansigte. Hr. H. eger icke någon flytande värtalighet, men han är rik på kunskaper, ihärdig och oböjlig, och söker alltid att vara strängt bevisande. I stället för qvickhet och ironi har han kraftord och skonlös bitterhet mot sina motståndare. På sednare tider uppträdde han ofta med artiklar i Svenska Biet och Morgonen, och skall numera skrifu i Tiden samt Post och Inrikes Tidningarne.

Hr. v. H:s motståndare på riddarhuset är grefve G. H. Ankarsvärd. Från hvälfningen 1809, då han spelade en rol såsom Adlersparres adjutant, stod grefve Ankarsvärd i gunst vid hofvet. År 1813 medföljde han till Tyskland såsom öfverste och d. v. kronprinsens, Carl Johans, adjutant. Här öfverlemnade han till kronprinsen en memoire, hvori han sökte bevisa det antinationela af Sveriges deltagande i kriget mot Napoleon. Han fick tillföljd häraf tillsägelse att taga afsked, förlefde nu

10

20

30

40

50

några år såsom jordbrukare och uppträdde sednare bland oppositionen på riksdagarne. I nära förbindelse med den berömda Richert, jemte hvilken han äfven från trycket utgifvit ett representationsförslag, synes han med åren hafva antagit allt mera liberala grundsatser. Efter längre tids frånvaro uppträdde grefve A. åter på 1840 års riksdag och blef ordförande i konstitutionsutskottet, hvarvid han i s. het främjade det då bordlagda representationsförslaget och de afgånga ministrarnes ställande inför Riksrätt. Med vida ringare insigter än Hr. v. Hartmansdorff är grefve A. en eldig och lycklig talare. Hans manliga figur och öppna, ädla ansigte tillvinner honom redan åhörarens intresse, och då hans tal bringar honom i värma, är han för vissa ögonblick verkligen hänförande. Ofta insmyga sig dock oegentligheter både i hans ord och bevisning, och det är af honom man har det utnötta uttrycket: »stå i stigande tillbaka.» Karakteristisk är den anekdot, att grefven, då han en gång utträdde i konstitutionsutskottets kansli och såg någon bland personalen utan arbete, skall hafva uppmanat denne, att »under ledigheten göra utkast till en representationsreform.» Äfven i hans tal märker man många spår af denna böjelse, att taga sakerna på den lätta sidan. Och det är på sådane svaga punkter Hr. Hartmansdorff då invältrar sina motståndsblock.

I prestaståndet är erkebiskopen i Upsala, af Wingård, taleman och tillika styrelsepartiets högsta ledare, ehuru han efter sednaste thronförändring öppet hyllat en konservatism, som ofta motarbetat sjelfva styrelsens reformerande åsikter och förslag. Öfver Hr. af W:s rätta karakter är man i Sverige föga ense. Det vore högst orätt, att anse hans ortodoxa fromhet för mindre upprigtig; men af hans ord och beteenden kan man dock finna, att den måste vara förenad med prelatensisk stolthet och ett för världsliga ärender deltagande sinne. Förut biskop i Götheborg kallades han härifrån till Upsala, utan att hafva dokumenterat sig som vetenskaplig teolog. Sednare har Hr. W. utgifvit smärre brochyer t. ex. en öfver moderna Tyska teologin och de öfriga af asketiskt innehåll. I skrift är Hr. erkebiskopens språk högst originelt och konstladt. I hans offentliga tal röjas samma egenskaper. Hr. af W:s yttre är också inbundet och föga fängslande. Allt detta har verkat, att Hr. af W. hvarken som politisk person eller kyrkans styresman tillvunnit sig Svenskarnes sympatier. I den sednare egenskapen har han vändt opinionen emot sig äfven genom vexationerna mot skalden Almqvist och andra frisinnade prester. Glömmas bör dock ej, att Hr. erkepiskopen deremot med välvilja omfattat diktaren Nybom och äfven för öfrigt i det enskilda visat sig deltagande.

Vida utmärktare genom kunskaper, talang och talaregåfva är biskop Heurlin, numera Tegnér's efterträdare på biskopsstolen i Wexjö, som ifrån Statssekreterareplatsen gick att på riksdagen spela samma rol som Hr. v. Hartmansdorff. Jag hade lyckan höra honom tala till försvar för de afgångna ministrarne, till hvilkas antal han äfven sjelf hörde, och jag tillstår, att jag aldrig hört någon tala med sådan insigt, sådan besinning och lätthet. Till förvånande grad bevarade Hr. H. i sitt minne en mängd data, rörande de till flera tiotal uppgående anklagelsepunkterna, deribland en massa af tal och siffror, för hvilkas inlärande ett vanligt minne skulle behöft dagar. Öfvergående från sträng bevisning till det bittraste hån mot anmärkarena, från lekande ironi till den mest bevekande framställning, talade Hr. H. ungefär två timmars tid, utan förvirring, utan omsägningar, utan något uppehåll och eftersinnande, utan minsta märkbara afmattning, i ett språk, väl icke poetiskt värtaligt, men alltid korrekt och träffande. Hr. H.s yttre afsticker

högligen mot denna andliga energi. Hellre kort än lång, med ett skarpt markeradt ansigte, har han en hållning så vårdslös som en skolgosses, och endast den lifliga, aldrig hvilande blicken tillkännager det inres verksama rörlighet. Talet frambragte också den mest stående verkan, så att oppositionens utmärktaste talare, den så tidigt hädangångna prosten Ödman, hade föga att anföra, åtminstone föga öfvertygande, och måste låta sig behaga, att man icke hörde på hans tal. Med stor pluralitet lades anklagelseakten i detta stånd till handlingarne.

Jemte nyssnämnde Hr. Ödman utgjorde n. v. biskopen i Wisby, Hallström, oppositionens förnämsta stöd i detta stånd; båda utmärkta 10
män genom både insigter och den ädlaste karakter. Förvåna kan det icke, att i ett politiskt parti icke alla lika oblandadt kämpa blott för det allmänna bästa. På den sida, som har belöningarne och samhällsutmärkelserna i sina händer, måste egennyttan alltid drifva sitt spel; och biskopssäten och regala pastorater äfvensom domsagor åt de i borgareståndet invalda borgmästarena utgöra derföre vigtiga häfstänger i riksdagsmachineriet. Men också på andra sidan spelar fåfängan sin rol i sträfvandet efter popularitet och ofta i sårad egenkärlek. Så synes det en opartisk betraktare, att hvarken den nämnda grefve Ankarsvärd 20
eller borgarståndets och en bland oppositionens förnämsta ledare, den ryktbara Hr. Petré, kunde tillvinna sig fullt förtroende, ehuru äfven den sistnämnde var en högst utmärkt talare. Äfven Hr. P. blottställde sig ofta genom felande insigt och tomhet under ordrikedomen. I bondeståndet eger oppositionen ännu i Sven Heurlin en talangfull kämpe, hvilken synes stå på samma linie med de tvenne sistnämnda, och hos hvilken man likaså tror sig finna mera yta än kärna. Deremot är i samma stånd dess nuvarande taleman, Hans Jansson, en man af okonstlad upprigtighet och öfverraskande insigt, ehuru han ansågs lättare åtkomlig för hemliga ledare. Denne Hans Jansson har framför 30
alla sina ståndsbröder bevisat, hvartill folkbildningen kan hinna. Från bonddreng har han utan skolgång och lärare arbetat sig till de kunskaper, han eger, likasom till en egen jordlott och ekonomiskt oberoende. Hans korta, icke starkt byggda kropp, hans stilla väsende och det eftersinnande uttrycket i hans ansigte ger föreställning hellre om en vetenskapsman, än om en jordbrukare. För öfrigt må man icke föreställa sig dessa riksdagsbönder sådana, som den Finska bonden är inför sin länsman. Väl finnes i ståndet män, som icke ega annat än sin kateches och sitt sunda bondaförstånd, och man kan derföre stundom blifva vittne till löjligen misstag. Men äfven bland dessa besitter mången 40
en naturlig vältalighet, som ofta är sannare och anslår mera, än en riddarhustalares studerade vändningar. Och talare, sådana som de tvenne nämnda och flera deras vederlikar, bland dem styrelsens trogna medhållare, Strindlund, kunna för timmar fångsla äfven den mest granntyckta åhörarens uppmärksamhet. Också har detta riksstånd sedan 1809 stigit till en betydighet, som i dess hand laggt en stor del af frågornas afgörande. Under närvarande förhållanden faller väl mången bondeståndets önskan; men ingen fråga kan genomdrivas utan dess medverkan.

«1:0 2» 50

II. LITTERÄRA STORHETER.

Mera framstående som vetenskaps- än som statsman, kanske än mera såsom litteratör, och likväl mest som betydelsefull karakter och representant af den nationela bildningen intog Geijer det utmärktaste

rum bland prestaståndets medlemmar vid 1840 års riksdag.

De porträtter af Geijer, man får se, låta förmoda en storvext man¹. Han var likväl liten till vexten, men af en satt kroppsbyggnad. Hans ansigte egde något af den Svenska öppna trygga bondfysionomin, sådan man såg den äfven hos Torvaldsen. Någon närsynthet lät honom vanligen tilltrycka ögonlocken, så att icke heller i hans blick något öfverraskande visade sig. Men detta, jemte ansigtets totaluttryck och hela hans hållning rörde den inåt vända tänkaren och skalden, hvars känsla och håg voro lika lifliga och rörliga som hans snille. Denna känslans lättörlighet syntes, då Geijer talade, vid minsta anledning taga öfverhand, så att man ofta såg hans ögon fyllas af tårar och hörde rösten darra af rörelse äfven vid hans offentliga föredrag. Hans enskilda samtal hade en pregel af samma känslighet, och musiken isynnerhet tycktes försätta honom i en vemodig stämning, som afbröt allt muntligt meddelande. Jag egde alltför litet tillfälle att njuta af den berömda mannens personliga umgänge; men att döma af, hvad jag såg och erfor, syntes Geijer hellre undvika än söka samtal.

Och likväl var Geijers hus ett mönster för allt, hvad jag kan föreställa mig om ett bildadt sällskapslif. Familjens alla medlemmar egde både i utseende och sätt detta af ädla känslor lifvade och dämpade uttryck, som väl icke öfverraskar, men så oemotståndligt intager. Också var det tillfälle, jag hade att tacka för lyckan af dess umgänge, ytterligare lifvadt af flera utmärkta personers närvaro. Bland dem befann sig den nu äfven hädangångna Kusineernas författarinna, som så länge bibehöll en halft genomskinlig anonymitet, men då (1842) i Upsala för första gången offentligare mottog erkännande och hyllning. Denna anonymitet iaktogs så ceremoniöst, att jag, som redan ett halft års tid egt tillträde i Friherrinnan von Knorring's krets och i mycket åtnjutit förtroende, väl kunde tala med friherrinnan om författarinnan och hennes arbeten men endast såsom om tredje person.

Friherrinnan v. Knorring egde ännu, ehuru vid 40 års ålder och medtagen af en långvarig sjukdom, ett vackert, intagande ansigte, som talade om skönhet i ungdomen. Uppvuxen i stora världen och genom studier ovanligt bildad, kanske dertill rik på inre erfarenheter, egde Frih. v. K. säkert det fullkomligaste yttre sätt för salongerna; men hennes verkliga utomordentliga intellektuella förmåga och den litterära sysselsättningen hade dertill ännu fogat en viss sjelfständighet och originalitet, som höjde hennes sätt öfver salongsroutinens kalla enformighet. Hennes kunskapshåg var så stor, att hon såsom gift började lära sig latin. Hennes studier hade äfven vidrört filosofin, och jag fick vid något tillfälle uppdrag, att lemna en muntlig öfversigt af den nyare Tyska filosofins utveckling. Friherrinnan egde också en temligen lång förteckning på filosofiska termer, hvilka hon under lektyr påträffat och funnit dunkla. Jag tillfrågades om deras betydelse, och hon antecknade den. Var nu min oskicklighet dertill vållande, eller hade något misstag skett i anteckningen, nog af, några orätt använda termer i en sednare utgifven roman ädrogo Författarinnan mycken förtret från kritikastarnes sida, hvilka, utan håg att ur konstnärlig synpunkt bedöma arbetet, enhälligt vände sig mot dessa inadvertenser.

Man har i min tanke icke nog erkänt Friherrinnan Knorrings förtjenst som författarinna. Likväl torde Sverige hafva svårt att

¹ Samma förhållande inträffar ofta. Sällan har jag dock blifvit mera öfverraskad af någons anblick, än af Schelling's, som är en kort mager man, medan hans porträtt visar en kraftig, storvext statur.

framvisa någon författare, som med mera sanning, styrka och finhet skildrat menskliga passionen i kärleken mellan könen. I Förf.s romaner uppstår dock alltid en tomhet på den manliga sidan, emedan äfven denna hos henne ingen annan passion eger och icke framstår i någon annan verksamhet. De tidigare af hennes romaner äro dessutom öfverlastade med skildringar af tåpiga Nåd'er och ett långtrådigt tevattenslif. Båda dessa omständigheter vittna blott, att lifvet i stora verden icke ger kunskap om det stora i lifvet; och det är tydligt, att Författarinnan hemtade kännedomen om den enda upplyftande känsla, hon med öfverträfflig talang skildrat, ur eget hjerta, medan hon icke funnit något storartadt och upplyftande hos sin sällskapskrets. Endast i romanen Torparen öfvergick hon till en annan krets, med mera natur och sanning, den hon afmålade med öfverraskande kännedom. Det syntes, att hennes lifliga själ först under en sednare period börjat sysselsätta sig med de stora intressen, som nu uppröra menskligheten. Det fanns också i hennes umgänge en egen djup, lätt anslagen stämning, som vittnade, att hon i sitt inres lif mycket stridit och lidit. Men öfver detta djup spelade fläktar af fin ton och lekande qvickhet, som obestridd gåfvo henne samtalets tyglar, och i hennes skrifter utgöra en lysande fernissa äfven öfver det hvardagliga. Och likväl förmådde denna verldsvana icke alltid försvara sin plats mot den lifliga känslan; utan det inträffade t. ex. att, då vid det omnämnda tillfället, studentkorpsern i Upsala genom en sång bragte den frejdade författarinnan sin hyllning, hon, den i salongerna uppvuxna damen glömde att med en enda nick eller bugning besvara denna helsning. Jag hörde missnöje yttras öfver denna likgiltiga stolthet – ty hvem anade väl, att det var den upprörda känslans förvirring. Och äfven denna var icke blott den smickrade författarinnans, utan en känsla, sväfvande mellan qvinlighetens allmänna och moderlighetens, vid åsynen af denna friska, åt vetandets värf egnade ungdom. En magister, som promoverades i Wendes artilleris uniform, väckte hos henne den upprepadt yttrade önskan, att ega en sådan son: artillerist och magister, hon kunde icke glömma denna symbol af styrka och vishet i förening. Hon egde blott ett barn, en älskvärd dotter. Jag har ännu af en väns hand en entusiastisk beskrifning på hennes lif i familjen, hvartill jag aldrig hade lyckan vara vittne; ty jag infördes hos henne en vinter, den hon för sin helsas vård tillbragte i Stockholm. Från denna tid och ur några bref, som äfven vittna om hennes deltagande hjerta, har jag lånat dessa drag af en personlighet, hvilken man lärde värdera, icke blott beundra.

Hos Professor Geijer voro denna afton närvarande äfven tvenne andra litterära och politiska notabiliteter, professorerna Bergfalk och Thomander. Dr. Thomander var år 1840 riksdagsman likasom vid ett par föregående riksdagar, och Prof. Bergfalk var då Sekreterare i Konstitutions utskottet. Bådas bekantskap hade jag haft äran göra i Stockholm. Dr. Thomander eger jemte ljus blick, stor talang såsom talare, men har i sina tal icke visat bestämdt prononcerade politiska åsigt. Hr. Th. torde vara mindre teolog och vetenskapsman, än en poetisk natur, som både i religion och politik ledes af sin känsla. Några öfversättningar från Shakspeare vittna, jemte hans talareförmåga, om detta poetiska sinne. Äfven han helsades af studenterna med sång och besvarade helsningen i ett rikt, såsom en källflod frambrusande tal. Det är en förunderlig gåfva denna inspirerade vältalighet, som blott synes bero af läpparnes öppnande, för hvilken dess egare blott behöfver öppna »tändernas stängsel», för att höra öfverraskande åsigt och sammanställningar framvälla i originela ordvändningar, liknelser och

bilder. Hr. Thomander är en bland dessa lyckligt begåfvade, som vid hvarje tillfälle kan uppträda, för att fångsla åhörarens uppmärksamhet, och hvars förmåga äfven vid de mest skilda tillfällen anlitas. Jag vågar dock icke afgöra, om icke Hr. Th.s framställning, hvilken jag flera gånger hörde vid riksdagen äfvensom vid ett nykterhetsmöte i Upsala, saknar något af det blifvande intryck, som tillkännager en systematiskt ordnad öfvertygelse.

10 Professor Bergfalk är jemte Hr. Schlyter Sveriges mest ansedda jurist, afgjordt liberal i sina åsikter och af den mest intagande öppenhet och flärdlöshet både i sitt offentliga och enskilda lif. Genom gemensamma öfvertygelsers och den personliga vänskapens band förenad med Geijer, delade Hr. Bergfalk med honom den akademiska ungdomens entusiastiska hyllning. Äfven hans utseende har samma typ, som den hädangångne Geijers, ehuru mera lifligt än dennes, med ett drag af verkliga intalande mildhet. Det är känt, huru Hr. Bergfalk de sednaste åren varit oafbrutet sysselsatt såsom ledamot i Sveriges lagkomiteer, och hvarochen, som har förmonen känna honom, är säkert öfvertygad, att föga någon lagstiftare kan förena stor insigt med större fördomsfrihet och en ädlare människokärlek. Jag eger äfven ett
20 enskildt bevis för dessa Hr. B.s egenskaper, uti en serie af bref, i hvilka han haft godheten meddela mig en lärorik kritik öfver åtskilliga yrkanden i min »Lära om Staten.»

Sammanställningen af de båda sistanförda namnen återkallar i mitt minne en reflexion angående nykterhetsaken. Efter det nykterhetsmöte, jag nyss omnämnt, der Hr. Thomander talade och Hr. B. i komiteen haft en sekreterares (kanske ordförandens?) plats, följde en glad, för mig lärorik middagsmåltid hos Hr. B.. Bränvin fanns visserligen icke, icke heller starka viner; men ett skönt Bourdeaux vin ersatte fullkomligt denna afsaknad. Vin ingår nemligen icke i afsägelsen. Men då man
30 så sitter vid det goda vinet, kan man icke värja sig för den tanken, att hela nykterhetsväsendet lider af samma fel, som den rikets förmaning till den fattiga att umbära öfverhufvud. Man måste nemligen hafva en af supande förskämd smak, för att icke föredraga ett godt vin framför bränvinet. Men det kan vid sina tillfällen falla sig svårare, att gifva klara vattnet samma företräde.

Det kan icke vara min mening, att ogilla deltagandet för nykterhetsföreningar, ehuru litet hugad jag vore att biträda dem, än mindre att förkasta bruket af vin, denna herrliga naturens gåfva mot kroppens och själens vedermodor; men jag menar, att, då de förmögnare för sig
40 sjelfva behålla vinet, borde de äfven skaffa de fattiga någon ersättning. Att t. ex. uppmuntra bruket af öl, vore i min tanke verksamare för nykterheten och allmänna moralen, än de framlockade löftena om absolut umbärande.

— Men jag glömmar värden för gästerna och för långa reflexioner. Geijer sjelf deltog föga i konversationen. Han lefde helst i sången och musiken, ackompanjerande på pianot sina egna kompositioner, solosånger, trion och kvartetter. Då sednare på en stund glada lekar följde, i hvilka doktorer och professorer, grefvinnor och friherrinnor, unga och gamla, med lika lust deltogo, var Geijer åter en tyst men
50 leende åskådare. Man sade likväl, att han för det akademiska samlifvet stundom visade ett större deltagande, i s:het i ungdomens krets. Jag anförer alla dessa småsaker såsom antydande det inåt vända, skådande lif, hvilket G:s uppträdande gaf tillkänna. Och likväl såg ingen mera omkring sig, än han, om man vill tala om de stora dragen i folkens lif, i både forntidens och samtidens sträfvanden. Få människor hafva mera

än han af historien gjort en vishetslära, och det var enligt de ur hennes studium hemtade öfvertygelser, som han bedömde samtidens händelser och frågorna för dagen i hans fädernesland.

När jag sade, att Geijer var riksdagens utmärktaste representant, glömde jag icke, att Tegnér var tillstädes vid samma riksdag. Men hans sol lutade då redan till en dystur nedgång. Tegnér uppträdde här med ett sändebref till ridderskapet och adeln, som icke utan skäl väckte ofrälseståndens ovilja. Från alla håll höjde sig ogillandet, likväl öfverallt med all aktning för den stora nationalskalden, hellre beklagande än förebrående. Äfven andra omständigheter voro kanske medverkande; och vi hafva sett, att Geijer hit räknade en från ungdomen förhandenvarande nattsida hos Tegnér's känsla och fantasi, ett djupt och tärande medvetande af det jordiskas förgänglighet. Närmaste orsak var dock efter all anledning sårad stolthet. Så omtöcknades hans förstånd af den mest beklagansvärda förvirring, hvars hemskhet endast öktes af de snilleblixtar, som stundom genombröto hans vilda fantasier.

10

Såsom af en allmän nationalolycka slogs hvarje sinne med förskräckelse af denna katastrof. Af den unga läkare, som under Hr. af Ekströmers ledning skötte den sjuka, hade jag tillfälle att dagligen höra berättelser om hans tillstånd. Utfall af politiskt hat voro de vanligaste uttryck af förvirringen, och derjemte bilder af en otygladt yppig fantasi. De förra synas nogsamta bevisa, att Tegnér's politiska ställning afgaf en hufvudorsak till hans olycka.

20

Jag såg Tegnér ett par gånger i prestaståndet, utan att höra honom yttra sig; såsom han också föga deltog i affärerna vid denna riksdag. I Svenska Akademin deklamerade han vid Prof. Atterbom's inträde ett längre poëm om de vittra skolorna. Äfvenså besökte han ett par gånger »Brunnssällskapet vid Aganippens källa.» Tegnér var af mer än medelmåttig längd, starkt byggd och hade vid denna tid en respektabel välmåga. Gång och rörelser varo rätt angenäma och värdiga. Hans porträtter äro vanligen, såsom sig bör, något idealiserade; ty hans ansigtsuttryck hade åtminstone vid denna period intet intagande. Äfven den starkt skorrande rösten hade icke något inbjudande i enskildt samtal, ehuru den högtidligare framställningen mindre lät märka detta fel; och T:s stora talang såsom talare samt hans säkra känsla gjorde den då till och med behaglig. I Brunnssällskapet intresserades T. främst af ett ungt talangfullt fruntimmer; och de yngre beundrarna tvekade icke, att i ett skämtsamt tillfällighetsstycke föra biskopen denna förkärlek till sinnes. Hans Högvördighet endast log åt denna förmätenhet. Några infall, ehuru sagda i fruntimmers närvaro, kunna icke med fog här reproduceras. För öfrigt såg T. med ett välvilligt leende ned till den församlade ungdomen.

30

40

Sista gången (1841 i Oktober) såg jag Tegnér hos Fredrika Bremer. Jag hade att aflemna ett bref från Andersén i Köpenhamn. Den berömda författarinnan roade sig med att porträttera den berömda skaldekungen. Den stora olyckan var då mer än årsgammal, och T. hade under detta år besökt Danmark samt återkommit förbättrad. Hans tal gaf likväl tillkänna, att denna s. k. förbättring var illusorisk. Hekla hade nyligen åter börjat spruta eld och lågor, T. dekreterade Ständernas snara förflyttning i dess gap. Vår värdinna visade samma förlägenhet som jag; och vi befriades från den, först då Hr. v. Brinckman, numera afliden äfven han, inträdde och återlifvade samtalet. Jag tillstår, att mina prosaiska tankar i denna vittra omgifning sysselsatte sig med den gamla diplomatens mod, att ännu i denna årstid

50

begagna ett par hvita sommartygs benkläder.

Så har jag ifrån riksdagen kommit till Mamsell Bremers mottagningsrum, der hon är artig nog, att för hvarje Finne upprepa, att hon är en landsmaninna. Mamsell Bremer är redan ett äldre fruntimmer, som det synes, af en stilla och behaglig språksamhet. Likväl synes hon undvika sällskaper, så att jag ett par gånger gick miste om nöjet, att se henne tillsamman med Kusinernas författarinna, emedan den sednare hade sällskap, och Mamsell B. återvände från det tillämnade besöket.

10 Man synes redan vara temligen ense derom, att i Mamsell B:s romaner saknas en lifligare fantasi och egentlig poetisk lyftning; hvaremot de ega alla företräden af ett klart förstånd, ren känsla, ledig och behaglig framställning och ett skönt språk. Dock skiljer sig »Grannarne» från de öfriga genom större fantasirikedom och karakt-
 20 rernas idealisering. Ingen romanförfattare kan i våra dagar göra anspråk på publikens gunst för längre tid. Den flygtiga framgång, M:ll Bremer's skrifter åtnjutit i Tyskland, i England och Nordamerika, bevisar alltså endast för deras förtjenst framför de flesta andra romantiska produkter, hvilka aldrig vinna denna popularitet. Dock tycker man sig af de sednare ibland dem finna, att denna framgång
 30 möjligen förledt författarinnan till en sjelfbehaglig hvila vid den redan hunna ståndpunkten, utan att i dem röjes ansträngning till något mer fulländadt. Mamsell B. har t. ex. nästan alltid haft brist på manliga figurer, hvilka hos henne blifva helt och hållet likgiltiga för händelsernas utveckling. Detta undantag från världens vanliga lopp måste på samma gång inskränka handlingens vyer och författarinnans fantasi. Ty man kan fantisera en qvinna in i en mängd djupa känslor och intressanta situationer, men endast undantagsvis i storartade passioner och af dem följande handlingar.

30 Emedan jag icke mera finner en plats, i så utmärkt sällskap, för vår frejdade landsman, Franzén, anför jag här det lilla, jag har att nämna bredvid så många till en del förträffliga skildringar af hans förtjenster och personlighet.

Flera landsmän lefva ännu från den tid, då Franzén lyste vid Finland's universitet; många andra hafva sett den åldrige vid hans besök i fäderneslandet 1840. Det var också näst före detta besök, jag hade lyckan se honom i Stockholm. Åldern hade då redan laggt sin hand öfver både hans yttre och inre. Säkert följde han ännu med deltagande fosterlandets ringa öden och dess lika ringa litteratur, då
 40 han kände äfven mitt namn. Han hade fattat den nya Tyska filosofin i stark aversion, ehuru han väl sjelf en gång, såsom professor i moralen, bekänt sig till Kant's då allherrska läror. Han fruktade Hegelianismens i hans tanke för stat och kyrka vådliga satser; ehuru origtigt tänkt detta är både om filosofin i allmänhet och om den Tyska isynnerhet. Filosofin kan icke gerna hemta sina läror på någon öfverjordisk väg, utan hvad den uttalar, måste redan förefinnas i samtidens medvetande, om samtiden eljest skall kunna gifva dessa läror något gehör. Genom hela det kristna tidehvarvet se vi filosofin i strid med teologin och med föråldrade samhällsteorier, hvilka fordna systemer hyllat, men resulta-
 50 tet har alltid varit ett djupare erkännande af religionens fasta grund i menniskoandens väsende och af en gudomlig Försyn i samhällslifvets och världshistoriens utveckling. Särskildt har just den nyare Tyska spekulationen ledt till en så hög uppskattning af samhället och historien, att den i dem med möda erkänner något för tillfälligt och likgiltigt. Med kännedom kanske blott om dess oundvikliga utvexter och med ålderdomens farhåga för den unga tidens oro, vände sig den

vördnadsvärde gamle till mig med kärleksfulla och bevekliga varningar mot filosofins irrläror. Jag sökte lugna dessa farhågor, så mycket min ställning tillät; men till blott bevekliga framställningar och en upprörd känsla kan i sådant fall, som detta, föga svaras; jag blef snart blott åhörare, och lugnet inträdde åter. Dock bekänner jag, att intrycket var pinsamt, vid den stora vördnad, jag borde hysa och hyste för den stora skaldens år och förtjenster. Ännu 1842 fick jag i bref till Hr. Mellin mottaga en helsning i samma syfte, jemte ett exemplar af »Samtal mellan Far och Son.» I denna, likasom i ett par sednare skrifter afhandlade Författaren dagens teoretiska frågor och det på vers, emedan han, såsom han sjelf skall hafva yttrat, lättare skref i bunden, än i obunden stil. 10

Franzéns korta och späda kroppsbyggnad passade väl till hans fintbildade ansigte, hvars drag buro vittne om det milda sinne, som uttalar sig i hans skrifter. Dock känner man, att hans lynne de sista åren af hans lefnad var förstämndt. Skulle man döma af hans litterära produkter från dessa år, så har man stor anledning att sluta, att orsaken till denna förstämning var den redan nämnda farhågan för tidens religiösa tendenser i synnerhet. Äfven detta vittnar för den hädangåagnes sjäsliflighet och ädla håg, då sålunda allmänt menskliga intressen ända till grafvens rand oafslätligt fästade hans deltagande. 20

Bekant är, att Franzén sjelf ansåg den påbörjade hjeltedikten »Columbus» för sitt bästa arbete, likasom att kritiken och allmänheten föga värderat denna dikt, i jembörelse med de sköna sångerna förnämligast från skaldens Åbo-tid.

Nu vore väl tid att återvända till riksdagen och dess omgifningar. Men då egentligen icke något förloras genom ett ringa dröjsmål, ser jag icke något förhinder, att såsom Sterne sticka den ena skildringen i den andra, tills de »som de Böhmiska glasen» utgöra en enda ogenomskinlig massa, ur hvars midt man först tager det minsta glaset, och vidare det ena efter det andra, då grundhistorien återstår sammanhängande och genomskinlig. Det är så icke helt och hållet planlöst, jag fått en fot in i Brunnsällskapets salong; åtminstone är det mig numera svårt att komma derifrån, utan att hafva silhouetterat åtskilliga i den befintliga herrar och damer, medlemmar i 30

»*Aganippiska Sällskapet.*»

Aganippiska Sällskapet, som det kort benämndes, var en förening af den sköna litteraturens vänner. Vid dess sammanträden meddelades af de verksamma ledamöterna många produkter, hvilka sedan utträdt bland allmänheten och vunnit dess gunst. Sång och musik, stundom nya kompositioner, afvecklade med deras uppläsande. Kritiken kunde låta höra sig, dock vanligast blott lofordets eller tystnadens. Men en viktig ingrediens för hvarje sammanvaro utgjorde lätta alster för dagen, i hvilka oftast sällskapet sjelf och dess ledamöter gjordes till föremål för lekande skämt. Uti denna genre var ordföranden, Brunnsintendenten, ett oupphunnet mönster. Ingen skall neka det, som erinrar sig Dahlgren's bäst lyckade fantasier. Och dessa framträdde här ofta i en form, som upphöjde deras intryck, då de, satta i musik af Emilie Holmberg eller Blanche, sjöngos eller deklamerades med musikackompanjemang. Allmänheten känner Mamsell Holmbergs kompositioner, till hvilka stundom orden äro af henne sjelf författade, vittnande äfven om författarinnans poetiska talang. Af Dahlgrens sånger förekomma likväl i dem endast några få. Men till dessa sånger lämpar sig än bättre den 40 50

deklamatoriska musik, hvarmed Hr. Blanche försett åtskilliga af dem, hvilka, då de utföras med hans stora mimiska talang, äro verkliga mästestycken i den humoristiska genren. Troligt är, att allmänheten någon gång skall få göra bekantskap med dessa kompositioner.

Dahlgren var en man af längd öfver medelmåttan, mager och med lutande kroppsställning. Hans starkt markerade ansigte utmärktes af en örnäsa och ett par sällsynt lifliga blixande ögon. Kring hans läppar lekte oftast ett leende, färdigt till anfall, kunde man säga; men ett uttryck af bonhommie lugnade åter den, som fruktade något af hans
 10 alltid slagfärdiga qvickhet. Denna qvickhet var också icke »dräpande,» ehuru den väl kunnat vara det; ty ett gladt och vänligt sinne tillät Dahlgren sällan att slipa vapnet. Den presterliga ställningen var föga egnad för D:s lyriska själsstämning; men han bar dock den tyngande vördigheten så godt och så lätt, han kunde. Det lilla Sällskapets bestyr lifvade mycket hans sinne och återkallade, enligt hans äldre vänners utsago, en skymt af hans bästa ungdomstider, hvilka omständigheterna stundom hotat att öfvermannas. Föga anade någon af alla dem, hvilka hans glada snille lifvade och höjde, att han under denna lek dolde en obotlig sjukdoms plågor, hvilka hans ädla hjerta bjöd honom gömma
 20 till och med för hans familj. Detta drag utvisar en det lätta sinnets storhet, hvartill det tunga sällan förmår höja sig.

Hr. Blanche är Juris Candidat och egnade sig någon tid åt den juridiska banan. Men dragen till sin sanna kallelse öfvertog han redaktion af tidningen Freya, ett af HHr. C. Kullberg och Mellin grundlagt blad, ursprungligen blott af belletristiskt innehåll. Också utgjorde under Hr. Blanche's ledning humoristiska novelletter, verser och framställningar af dagens nyheter bladets förnämsta innehåll, och äfven de politiska artiklarne voro ofta hållna i en lekande, ironisk
 30 anda. Af detta slag innehålla årgångarne 1839–41 stycken, som kunna sättas i bredd med anda länders bästa produktioner. Ifrån dem öfvergick Hr. Blanche till de dramatiska arbeten, som nu förvärfvat honom så stort rykte i sitt fädernesland, och hvilka, ehuru till vissa delar ofulländade, likväl bevisa sin genuina art, genom att jemte Gustaf III:s vara de mest nationela skådespel, Svenska scenen eger. Författarens ovanliga produktivitet ger också tillkänna hans stora naturliga kallelse för detta författareskap, likasom styckenas stigande betydenhet och värde vittnar om en allt mera utbildad sjelfkritik. Numera är Hr. Blanche anställd vid Kongl. teatern i Stockholm såsom teaterförfattare.

40 Hr. Blanche's porträtt i Nordstjernen är temligen likt, men uttalar icke fullt det öppna och manliga i hans uppträdande, hvars motsvarighet i ett redligt och vänfast inre betygas af alla dem, som njutit hans närmare umgänge.

Det hvilat en viss skymning öfver tidningen Freja's karakter från den tid, hvarom nyss nämndes, hvilken det kunde anses rättast att lemna åt glömskan, men hvilken det å andra sidan vore feigt att icke våga vidröra, isynnerhet som mitt nära personliga förhållande till hufvudredaktören vid denna tid sätter mig i stånd att afgifva ett vittnesbörd – och till en del äfven ådrog bladet och redaktören obehagliga kol-
 50 lisioner.

Frejas politiska uppträdande var sådant, man kan vänta det af de unga, entusiastiska män, af hvilka redaktionen bestod, utan bialsigter, utan partihat. Ett visst öfvermod, hvarmed Aftonbladet på samma tid behandlade alla de smärre bladen, och än mer ett föga berömvärdt undseende för hvarje dagens opinion, uppsåtlig blindhet vid partiets

och dess koryfeers misstag och lika uppenbar orättvisa mot motståndare hade väckt Frejas opposition mot detta blad. En taktik, sådan som Aftonbladets, kunde väl anses klok och politisk, som man säger; men den är detta blott för stunden. Ty mängden hyllar förr eller sednare rättvisan, och den klokhet, som uppoffrar stycken af det rätta, för att dock vinna det rätta öfverhufvud, förringar sålunda sin egen vinning. Öfverallt ser man nu de liberala beskylla de konservativa, maktens innehafvare, för en låtsad och betalad öfvertygelse, hvaremot dessa anklaga de förra för begäret till makt eller till annan vinning. Aftonbladets utgifvare har rikligt fått uppbära dylika anklagelser. Min personliga bekantskap med Hr. L. Hjerta är blott ringa. Jag känner dock, att han som enskild man och i sina medborgerliga förhållanden åtnjuter alla rättänkandes erkännande och aktning, äfvensom hvarje billig domare af hans publicistiska verksamhet måste finna, att han öfverhufvud arbetat för, hvad sannt och rätt är. Men både bladets och utgifvarens anseende har enligt allas medgifvande lidit af det mindre loyala sätt, hvarpå det stundom sökt främja en god sak. Jag har med noggrann kännedom om förhållandena sett Aftonbladet vidt och bredt orda om »god conduite» (ett af A. B. mycket omtyckt ord), just då detta dess ordande genom sanningens fördöljande ledt allmänna omdömet bakom ljuset. Freja var nu kanske, genom sin iandra delar lätta, stundom i det frivola stötande ton, icke rätt egnad att handhafva rättvisans vågskål. Men en motståndare, sådan som Aftonbladet, är icke heller lätt bekämpad. Ett dagligt blad med 5 000 prenumeranter har redan häri en stor fördel framför ett tvenne gånger i veckan utkommande, af 1/3 så stort utrymme, med mindre än tusen prenumeranter. Aftonbladet har dessutom alltid varit redigeradt med obestridlig talang. Striden var derföre ganska ojemn, och Freja förmådde icke alltid värja sig mot Aftonbladets »politiska» hugg.

Ett tillfälligt interregnum i Aftonbladets ledning framkallade ett obehagligt uppträde. Det är beklagligt, att skulden för detsamma drabbade ett af Sveriges och alla länders största snillen. Almqvist den utmärkte skalden, sträfvade en tid till en omfattande publicistisk verksamhet i litterära frågor. Han skref i Aftonbladet, i Freja, i Dagligt Allehanda, om jag minnes rätt, och hade genom Hr. Lénström till sin disposition den i Upsala utkommande Eos. Den beryktade skriften »Det Går An» uppväckte mot den berömda författaren en storm, vållad af ett missförstånd, som Hr. A:s tendentiösa skriftställer i hvarje fråga måste framkalla. Hr. Almqvist har nemligen i alla sociala frågor det gemensamt med sin poëtiska medbroder, Lamartine, att han uppställer mer eller mindre väl tänkta principer såsom praktiska lagstadganden. Merendels fasthåller han vid dem hufvudsakligen den estetiska synpunkten, talande om, hvad som i menskliga lifvet är »skönt,» »rent,» »ädel» o. s. v.; eller han öfvergår från den estetiska känslan till den moraliska, utan afseende derpå, att lagenlighet likaså väsendtligt som ädel håg hörer till en sedlig handling. Ingen vill t. ex. bestrida, att icke ett ädelt, skönt, moraliskt förhållande mellan man och qvinna kan finnas äfven utan formligt äktenskap, vigsel o. s. v.; men deraf kan naturligtvis icke drags den slutsats, att frånvaron af äktenskap och vigsel förädlar förhållandet, icke ens, att dessas tillvaro i minsta mon förhindrar detsamma. Och detta antydde likväl Hr. A. i sin skrift; än mer i flera artiklar till dess försvar uti Aftonbladet. Hade han här föreslagit nya lagstadganden för barnauppfostran, för arfsrätten, för kommunalväsendet o. s. v., för att ersätta nu gällande, det lagliga äktenskapet förutsättande lagar, så hade mängden kunnat inse, att det

endast var fråga om, att på en ny väg bevara familjelifvets sedlighet. Nu såg det deremot ut, som allt skulle lemnas åt individernas godtycke, enligt Hr. A., åt deras ädla, rena kärlek, enligt motståndarena, åt deras lustar.

Ur denna synpunkt ungefär fattades saken uti ett par uppsatser i Freja, hvilka Hr. A. i samma blad besvarade; ehuru han sednare upphörde att skriva i bladet. Det var meningen att göra densamma gällande i en Fortsättning af Det går An, hvars utgifvande icke i och för sig, utan genom några biomständigheter, i hvilka jag var oskyldig, 10 ädrogo mig Hr. A:s snart åter försonade misshag. Men nu inträffade öfver ett år sednare, att jag i Freja anmälde Hr. A:s roman, »Gabriele Mimanso», just då Hr. A. för ett par månader mottagit spiran i Aftonbladet. Anmälan iakttog, så mycket jag förstår, skyldig vördnad för Hr. A:s stora namn och gaf likaså skyldig hyllning åt hans upphöjda förtjenst, men innehöll också ett par allmänna tadlande anmärkningar. Aftonbladet replicerade, efter förutgången hotelse till Frejas redaktion, med hänvisningar på anmälan författare, hvilka i min ställning kunde blifva mig ganska menliga. Hr. Blanche anföll då något skarpt detta sätt att afgöra öfver Hr. As författarevärde. Hr. A. 20 svarade med hänsyftning, icke på B:s offentliga eller enskilda lif, utan med insinuationer mot en annan enskild, af B. värderad person, som för Freja och dess polemik var helt och hållet fremmande. Vid både muntlig och i Freja gifven varning gjorde Hr. A. det till ett vilkor för sin tystnad, att Freja skulle upphöra med all polemik mot Aftonbladet. Men då Hr. B. naturligtvis förkastade ett så förnedrande vilkor, fortforo insinuationerna i Aftonbladet, till och med mot protest af öfriga redaktörer för detta blad, af hvilka Hr. Sturzenbecker af denna anledning utträdde ur redaktionen. Hr. Blanche sökte enskildt vinna upprättelse, men äfven detta afslogs och insinuationerna fortsattes. 30 Sålunda drifven till det yttersta chikanerade han Hr. A. vid ett offentligt tillfälle. Saken väckte oerhördt uppseende, och Hr. Almqvist fann försvarare, emedan vidden af hans fel icke kunde offentligen framställas, utan att öppet förklara, hvad han endast insinuerat, nämna personer, dem han endast påpekat. Men säkert är, att skalden vid detta tillfälle glömde, att han var en stridsman för »det sköna och ädla». Icke blott det origtiga sken, saken på flera håll fick, utan äfven min enskilda skuld till Hr. Blanche förbinda mig, att vitsorda detta förhållande.

Men hvem älskar icke att anse allt för följd af en tillfällig harm. Hr. Almqvist eger så stora och rättmätiga anspråk på erkännande, att de 40 väl kunde bringa större misstag i den dunklaste glömska. I hans dikter saknar man sällan det äkta skaldskapets förnämsta attributer: rik originel fantasi, höga tankar, idealiska gestalter och en skön form i framställningen. För min del kan jag dock icke frångå den öfvertygelse, att dessa gestalter oftast äro utan verklighet, den formens fulländning, som gör dem fullt åskådliga. Det är såsom skulle hans dikter vara musik, och hans musik dikter, de förra en rad af mångtydiga, sväfvande toner, den sednare en följd af melodiskt ordnade ord. Almqvist's yttre är lifligt och talande, såsom äfven hans porträtter utvisa. I umgänge är han mera mottagande än meddelande, och han 50 frågar er outröttligt om allt, hvad ni sett, vet, vill och hoppas. Man skulle tycka, att denna till erfarenhet rigtade håg borde meddela hans skapelser den fasta verklighet, hvarom vi nyss talat, så mycket mer som Hr. Almqvist lifligt deltagar för alla samtidens sociala högmålsfrågor. Men han synes betrakta äfven dessa blott i sin fantasiska kaleidoskop. Och öfverhufvud kan icke gerna menskelig förmåga hinna uppoffra

mycket åt erfarenhetsrön vid en så ofantlig produktivitet som Almqvists. Historiska och filologiska arbeten, en mängd skolböcker, afhandlingar öfver nästan alla sociala principfrågor, dramatiska och lyriska dikter, romaner, musikaliska kompositioner, af allt detta har Hr. Almqvist producerat hela volymer. Ingen Svensk författare kan visa motstycket till en så rika och mångsidig produktivitet.

Det återstår blott att erinra, att jag åter insatt ett nytt Böhmiskt glas inom de öfriga, samt att Hr. Hjerta icke var Aganippisk brunngäst, och att Hr. Almqvist sällan ärade brunnsällskapet med sin närvaro.

En betydande brunngäst deremot, som öfvade en företrädesvis attraherande inverkan på Sällskapet, var Fru Flygare, numera Carlén. Hon hade då nyss uppträdt som författarinna, var en ung, intagande enka, mera än det för öfrigt temligen träffade porträttet i Nordstjernen utvisar, dertill ny i Stockholm och i en litterär krets, och sjelf af allt detta lifvad. Hon var och är helt och hållet natur, i sitt intelligent framträdande – ty hvem skulle utan allt förbehåll våga fälla detta omdöme om ett fruntimmer! Utan många studier, utan konstnärlig sjelfkritik, skrifver Fru Carlén så, som en rik fantasi och ett genomträngande förstånd lärer henne, att det bör vara. Hvar och en, som läser hennes romaner, vet, huru outtömlig på nya uppfinningar hennes fantasi är, och om läsaren reflekterar dertill, skall han äfven erkänna, att hennes konceptioner ega en anslående naturlig friskhet. Hon känner äfven hos mannen andra passioner än kärleken, och detta ger hennes manliga karakterer sanning och färg, så att de öfverhufvud äro bättre tecknade än de kvinliga. Flera af dem äro verkliga typer, hvilkas bild outplånligt fästes i läsarens fantasi, och hvilka han i verkligheten igenkänner. Härtill fordras visserligen idealisering; men också finner man, att denna hos Fru Carlén sällan är fullt konstnärlig, så att den framställda typen vore afrundad, harmonisk, skön. Samma brist på koncentration och afrundning saknas i accessoirerna, hvilka vanligen locka Författarinnan att sväfvat ut i långa, minutiösa, tröttande beskrifningar. Konstnären träffar föremålet med några drag; medan den nogrannaste efterapning af former och färger likväl icke ger någon träffande likhet. Med allt detta åtnjuter Fru Carlén stor popularitet i Sverige, något äfven i Danmark och Tyskland. Det är svårt att säga, hvilka af samtidens litterära produkter kunna hoppas på en längre framtid. Men redan ytan ger tillkänna, att en episk bredd påkallar mera tid och längre uppmärksamhet, än den snabbt lefvande samtiden och framtiden kan hafva råd att bestå sig. Den större litterära bildningen måste redan nu göra det strängaste urval, för att väl använda den så knappt tillmätta tiden. Den, som lefver ett mindre ansträngdt intelligent lif, kan lättare öfverlemnna sig åt, hvad dagen bjuder. En stor popularitet är derföre icke alltid bevis på stor förtjenst. Men den kan dock icke vinnas utan insigt i dagens behof och utan förmåga att på ett anslående sätt träffa dess medvetande. Fru Carlén hyllar tidens lära, människovärdets oberoende af börd och rikedom. Vi erinra oss icke i hennes romaner hafva mött många ädeltsinnade »von» eller sett rika kommerseråd och brukspatroner, framställda såsom mensklighetens heroer. Detta utgör icke en studerad hemlighet, för hennes framgång, utan ett sjelfgifvet tänkesätt, som i hennes skrifter öfverallt framlyser.

Stundom fingo dock de friska förhoppningarnes och nyhetens behag i Sällskapet vika för den redan erkända förtjensten. Det var då sällskapets sammankomster besöktes af Euphrosyne. Denna skaldinna är i Finland jemförelsevis litet känd, ehuru mycket hon förtjenar att vara det. Sitt tillnamn Svärdström har hon i tvenne giftermål utbytt

mot namnen, Asping och Nyberg, och sitt dopnamn Sophia, såsom författarinna, mot pseudonymen Euphrosyne. Hon uppträdde först i Poëtisk Kalender; och det var synnerligen intressant att se henne i sällskap med de gamla fosforisterna, Atterbom, Dahlgren och Liwijn. Man såg det tydligt, att i minnet af gemensama litterära sträfvanden äfven blandade sig minnet af fordna förtjusningar, allt nu afsvalnad till den förtroligaste, mest rörande vänskap. Euphrosyne eger såsom skaldinna icke någon sydländskt varm fantasi, men likväl en varm känsla, rigtad till mensklighetens största intressen, medan hon för de små besparar en lekande humor – båda begränsade, såsom det synes, af en fullt medveten konstnärlighet; hvarföre hon äfven i formen är fullkomligt utbildad och säker. Der finnes öfverhufvud mera, att under förnyad läsning lära och njuta, än för ögonblicket anslående, och man hvilar sig gerna dervid från dagssångarens betydelslösa klingklang. Också hyser Euphrosyne det mest manliga och fördomsfria tänkesätt öfver alla lifvets förhållanden, tillochmed till något intrång för den qvinliga vekheten. »En karl är ändock en karl» är hennes modiga trobekännelse. Rik på kunskaper och erfarenhet, sjelf snillrik och fostrad i en krets af snillrika män, med djerfva tankar, varm och öppen känsla, är hon ett sällsynt fenomen bland sitt kön. Hon skulle säkert, om hon någonsin läste detta, vredgas öfver att se det förtretliga ordet kön här omnämndt. För min del har jag saknat få af lifvets njutningar så mycket som den, att få smaka på Euphrosyne's »goda punsch» på Skultuna. Hennes porträtt i Nordstjernan eger mycken likhet.

Bland sällskapets qvinliga medlemmar bör jag ännu nämna den utmärkta artisen, mamsell Röhl, hvars porträtter med svartkrita i sin art äro oöfverträffliga. Hennes talang, understödd af en utmärkt bildning i öfrigt och ett öppet, gladt, infallsrikt umgänge, har satt henne i förbindelse med alla landets litterära notabiliteter. Hon eger en högst dyrbar samling af deras porträtter, af hennes egen konsterfarna hand. Mången bland »profanum vulgus» har M:ll Röhl's vänskap skänkt en plats i samma samling, och så befinnes der äfven undertecknads konterfej, högst krigiskt att påse, men icke just något vittnesbörd för artistens eljest erkända förmåga att träffa likhet. –

Dessa få damer kunde naturligtvis icke bilda ett brunnssällskap; men då de öfrigas älskvärdhet och förtjenster tillhöra blott det enskilda lifvet, så döljer sig äfven minnet af dem rättast inom den enskilda kretsens fridlysta område.

Äfven den i Svenska litteraturen bekanta G. H. Mellin räknar Finsk härkomst. Hans fader var under sista kriget kapellan i Revolaks, en god patriot, som sednare med Finska arméen gick öfver till Sverige.

Ser och hör man Hr. Mellin, så kunde man ännu tro, att man har för sig en ung författare, så liflig och deltagande för allt menskligt är hans sinne. Och likväl tillhör han efter ett nära tjuguarigt författareskap snart Svenska litteraturens veteraner. Efter en så lång tid är Hr. Mellin också ännu obestridd Sveriges första Novellförfattare. Man kunde frestas anse novellen för ett nog underordnad slag af vitterhet. Men i sjelfva verket förutsätter den större konst och författaretalang, än romanen. »Att koncentrera, det är att författa» – denna definition finner en högst egentlig tillämpning på novellen. Romanförfattaren kan låta handlingen springa öfver från den ena verldsdelen till den andra, fortgå genom långa tidrymder, ja stundom äfven lyckligt öfverhoppa lakuner af hela decennier, och för dess utveckling uppställa en liten armee af personer och karakterer. Men novellförfattaren måste koncentrera dess intresse på en enda punkt, både i afseende å ort och

tid, och låta binda sig af omöjligheten, att inom detta trånga utrymme upptaga några karaktersskildringar. Och likväl måste äfven i novellen handlingens intresse uppbäras af personernas, hvarföre den i få drag skall gifva en nog anslående bild äfven af dessa. Novellen ställer sig med ett slag vid romanens slutpunkt, i dramens femte akt, med åliggandet likväl att uppvisa alla de trådar, som här knutit sig tillsamman, för att pröfva diktarens förmåga att lösa knuten. Man är allmänt ense, att Hr. M. är lyckligare i sammanknytningen, än i upplösningen, ehuru flera af hans noveller äfven i detta hänseende äro högst lyckade. För öfrigt dela vi den tanke, att äfven romanen vinner vid att i någon mon närma sig novellen; ty i den mon delarne af berättelsen göra anspråk på ett eget intresse, oberoende af »katasstrofen,» i samma mon förlorar det hela betydelsen och intrycket af ett konstverk. Och det ligger i sakens natur, att händelser, vidt afskilda i tid och rum, ega ett lösare sammanhang med hvarandra, likasom också mängden af uppträdande personer förringar styrkan af de individuella karaktärernas och passionernas konflikt med hvarandra.

Hr. Mellin har äfven såsom historisk författare skördat all den framgång, en för sanning och rätt varm känsla och ett mästerligt framställningssätt kunna skänka. Förnämligast har hans »Fäderneslandets historie för Fruntimmer» vunnit allmänhetens förtjenta uppmärksamhet.

I Aganippiska Sällskapet var Hr. Mellin en företrädesvis »omistlig man.» Rik på förslager, fintlig i afseende å medlen att utföra dem, med en alltid färdig penna¹, ett likaså färdigt, jemngladt lynne är han rätt egnad att sammanhålla eljest afvikande naturer. Och här, der den gladaste harmoni ostördt herrskade, kunde Hr. Mellin så mycket verksamare göra sin stora lifvande förmåga gällande till Sällskapets gemensama bästa.

I HHr. Sturzenbecher, Kjellman Göranson och Carlén egde Sällskapet trenne likaså utmärkta ledamöter, som Svenska nyare litteraturen. Hr. Carlén hade nyligen utgifvit ett häfte Dikter, hvilka, likasom de framträdt utan allt anspråk, blott såsom glada ungdomsminnen, icke heller intaga någon af de första platserna i Svenska poësin, men likväl behaga genom en naiv friskhet och oftast genom en lätt form. I en allvarligare riktning har Hr. Carlén sedan uppträdt med en samling Romanser. Vid den tiden hade han ännu icke egnat sig åt de mödosama lagarbeten, genom hvilka han sednare gjort sig ett aktadt namn hos landets praktiska jurister, utan lefde i den solklara atmosfer, som ungdom och ett poetiskt sinne skänker. Sällan förgick ett möte, utan att han lifvade det med någon glädtig »Schwank.» Hr. Göransson, numera en välbeställd landprest, hade likaså debuterat med några Dikter, vittnande om originel fantasi och utförda med största koncentration och frihet i formen. Flera romaner hafva sednare gjort hans namn mera känt. En flygtigare utarbetning, hvilken man förebrått dessa, torde likasom hans sångers ringa antal hafva sin grund i ett öfvermått af fantasins liflighet hos Författaren, som häraf drages från en mera uthållande produktivitet. Ty i umgänget visar sig Hr. Göransson tillhöra de rikast begåfvade naturer.

Hr. Sturzenbecher, mera känd under pseudonymen Orvar Odd, innehar i Svenska litteraturen en egendomlig ställning. Hans sång och hans prosa tillhör den moderna skolans i Tyskland och Frankrike, påminnande om Jules Janin och Heine. Man kan icke frisäga hans

¹ Det berättas, att Hr. M. på en natt sammanskrifvit novellen »Kolarflickan.»

författarskap från beskyllningen att vara något »kapricieradt» – en kritikens term lika modern, som det dermed betecknade författarskapet – men man kan likaså litet förneka hans sång en fin romantisk skönhet, hans prosa en originel kornighet och båda en intagande humor. Att hos Hr. Sturzenbecher i öfrigt allt bär anstrykning af modern liberalism, behöfver icke sägas. Under sednaste åren har Hr. S. varit bosatt i Köpenhamn och verksam för Skandinavismen, d. ä. förbrödandet af den Svenska, Norrska och Danska litteraturen.

10 Hr. Mellins porträtt i Nordstjernen är väl träffadt likasom Hr. Carléns; Hr. Sturzenbeckers och Göranssons äro mindre väl träffade.

Genom en olycklig händelse rycktes Ingelman ur kretsen af dessa vänner, som jemte honom förlefvat så mången glad och upplyftande stund under Aganippiska Sällskapets tider. Ingelmans poetiska förtjenster äro för väl kända, såsom också hans författarskap är äldre, än alla de nyssnämndas. Han lefde blott i och för sin poetiska kallelse, nöjd med en ringa lott af lifvets goda, lyckligt obekymrad om verdens gång i öfrigt. Anspråkslös, redlig, öppen och deltagande tillvann han sig i mer än vanligt mått odelad tillgifvenhet af alla, som närmade sig honom. Denna hans ädla karakter uttalar sig också i hans dikter och
20 ger äfven de obetydligaste bland den rika samlingen en dragningskraft, som lärer läsaren att älska sången tillika med sångaren. En egenhet i Ingelmans nästan barnsligt froma verldsåsigt utgjorde hans fasta tro på en osynlig andeverlds gemenskap med våra vanliga jordiska förhållanden. Att förneka andesyner var i hans ögon förmäten otro. Ädelt fördragsam, som han var, med afvikande åsigter, fröjdade honom dock ett medgifvande i denna punkt; och det är med en vemodig känsla, jag erinrar mig hans glada triumf, då en fingerad berättelse lät honom tro, att en nattlig andesyn i Kattegatt föranledt mig att öfvergå till hans lära. Ett fullkomligt lyckadt porträtt framför den af hans vänner
30 utgifna skriften, »Skalden Ingelman», visar hans vackra, glada och milda drag med en själens genomskinlighet, som icke olikt påminner om andeuppenbarelser. De flesta läsare känna säkert, att den ädla skalden fick sin graf i vågorna.

Till kretsen af Sällskapets ledamöter hörde stundom äfven Hr. Fryxell, yngre broder till historieskrifvaren, friherre Rudbeck och Hr. Wénström. Hr. Fryxell, föreståndare för den s. k. Wallinska Flickskolan, har skrivit icke så obetydligt i vers och prosa, deribland mycket förtjenstfullt. Dock synes en något tvungen originalitet och alltför kall reflexion hafva öfvat intrång på hans produktioners mera anslående
40 egenskaper och gjort dem fremmande för den större allmänheten. Hr. Rudbeck är fördelaktigt känd såsom resebeskrifvare och romanförfattare, i sednare hänseendet en archeologiskt lärd forskare angående forntida seder och bruk. Hr. Wénström har utgifvit en serie af sånger, skildrande Luthers karakter och verksamhet, af hvilka flera blifvit med stort loford mottagna.

Lifvande ledamot af Sällskapet var äfven vår, af alla Finnar högt aktade landsman Bibliotekarien Arwidsson. Mångfaldig litterär verksamhet för det nyttiga har dock dragit honom från hans ungdoms sysselsättning med den sköna litteraturen. Hans dikter från denna tid,
50 utgifna under titeln »Ungdoms Rimfrost af Sonen i Örnaskog» hafva icke ens ingått i bokhandeln.

Hvem borde icke finna sig lycklig af att upptagas i denna krets, der talangen, det bildade samtalet, det qvicka skämtet täflade att fylla hvarje flygtig minut. Förmågan att uppskatta denna lycka var det enda, jag kunde medföra till Sällskapets samqväm; ty ett par vittra

försök från denna tid vittna nogsamt, att tillfället och det lifvande umgänget, icke någon inneboende kallelse, föranledde mig att med deras titlar öka den Svenska romankatalogen.

Det glada Sällskapet var sjelft ett ögonblickets och tillfällets barn. Det stiftades mot slutet af 1839 och i Maj 1840 firade det sin högtidsdag, som äfven blef dagen för dess upplösning. Tiden var icke inne för någon reform, någon ny Skola i vitterheten, och något sträfvande att bryta den nya banor sammanhöll derföre icke de förmågor, hvilka kanske på en annan tid och i andra förhållanden skulle intagit en högre plats i dess annaler; ehuru äfven nu de flestes namn skola oförgätligt lefva i Svenska vitterhetens historia.

«:o 3»

III.

Nämnda högtidsdag är troligen också oförgätlig i de ännu lefvande deltagarens minne. Den firades på ett landställe vid Skurusund, en bland de skönaste punkter i Stockholms så vackra skärgård. En ångbåt hade af den artiga egaren blifvit ställd till Sällskapets förfogande, och den skönaste vårdag gynnade dess glada utfart. Musik, sång, tal och verser flödade, jemte all lekamlig välfägnad, såsom uppfriskande rännilar öfver den fröjdfulla sinnesstämningen. Tvenne gäster för tillfället skänkte detsamma ökad liflighet. De voro Professor Atterbom och Generaldirektör Liwijn.

Hr. Liwijn's namn torde vara föga känt i vårt land, kanske blott af den äldre generation, som med deltagande följde den vittra striden mellan gamla och nya Skolan, till hvilken sednares kämpar äfven Hr. Liwijn hörde. Han lär haft en betydlig anpart i författandet af den så verksama hjeltedikten: »Markall's sömnlösa nätter,» i hvilken gamla Skolans hjeltar och deras härnadståg besjöngs med mördande ironi och på många ställen med rik humor. Ett särskildt litet sällskap af nya Skolans ledamöter, af lokalen för dess sammanträden på Hamburgerbörs kallande sig »af gröna rutan,» besörjde dess redaktion. Mest känd är dock Hr. Liwijn genom den anonymt utgifna skriften »Spader Dame,» den enda representant i Sverige af den romantiska litteraturens utvikning, hvilken Hoffman i Tyskland främst representerade. Den skall alltid förblifva en högst märklig produkt i Svenska litteraturen, rik som den är på djup känsla, fantasi och sann humor, ehuru genom sin art afvikande från allt konstnärligt mått, ja stundom ända till vildhet otyglad. Författaren egnade nu såsom Chef för fångvården i riket sin medkänsla och sina bemödanden åt samhällets olyckligaste medlemmars bästa; och planerna till den reformerade fångvården och straffsystemet i Sverige egde i honom en lika varm som insigtsfull befordrare. Döden ryckte honom från dessa omsorger, såsom den bittra verklighet, de lärde honom känna, synas hafva dragit hans håg från fantasins skapelser.

Professor Atterbom's namn erinrar säkert mången i vårt land om den tid, då äfven här litteraturens intressen följdes med lifligare uppmärksamhet. Äfven den yngre generationen torde dock hafva någon dunkel aning om Hr. Atterboms betydighet för Svenska vitterheten, hvilken genom honom i främsta rummet befriades från den Franska klassicitetens tyngande bojer. Isynnerhet står Hr. Atterboms vittra kritik otvifvelaktigt främst bland allt, hvad Sverige i denna väg egt. Att bland Hr. A:s poetiska produktioner finnas skönheter, dem ingen tid skall glömma, derom behöfva vi icke erinra skaldekonstens vänner. Vid den tid, om hvilken här är fråga, tog Hr. A. sitt inträde i denna samma Svenska Akademi, hvars brist på »Snille» och falska

»Smak,» han fordom sökt ådagalägga. Men striden var nu längesedan utkämpad, och det segrande partiet hade icke tvekat att erkänna, att det till någon del förbisett det besegrades förtjenster. I ett minnestal öfver Ling, representant för en ur den Romantiska Skolan utgången fraktion, den Göthiska, hade Hr. A. tillfälle att vidröra dessa försonande strängar; och Akademins d. v. Direktör, Tegnér, som alltid bibehållit sitt oberoende af båda Skolorna, upplöste likaså den fordna disharmonin i sina melodiska versar i det ofvan omnämnda poëmet. Sammanträdet blef sålunda en försoningens fest, som åt alla sidor spridde ett välgörande intryck. Dock måste Hr. Atterbom sjelf finna, att han inträdt i Akademien vid en tidpunkt, då äfven dess betydelselöshet der tog sitt afgjorda inträde och kallade honom såsom vittne till den ruin, på hvilken han sjelf fordom arbetat. Verket är icke en mans, utan tidsandans, som i stället för Akademiernas pröfning och domslut satt offentlighetens och gjort allmänna kritikens röst, i de privilegierade korporationernas ställe, till en måttstock för snillet och smaken.

Hr. Atterbom är till vexten hellre kort än lång och spensligt byggd. Det uttryck af mildhet och lugn belåtenhet, som karakteristiskt herrskar öfver skaldens anlete, i förening med ögonens färg, en ljuslätt hy och ljust lockigt hår, gör det svårt att i Hr. A. igenkänna den modiga stridskämpen; såsom man också föga skulle ana, att blommornas skald och fosforismens banérförare skulle vara förenade i samma personlighet.

I umgänget är Hr. A. synnerligen intagande såsom berättare, skildrande personer och händelser med oefterhärmlig naivitet och tillika poetisk åskådighet. Dispyten synes här alls icke ligga i hans lynne. I sitt hem, bland sin intagande familj, omgifven af blott milda anleten och ljusa lockar, förmår skalden rätt röra sina tacksama gästers känsla till öfvertygelsen, att den estetiska bildningen kraftigt förmår förädla äfven människans sedliga förhållanden.

Och med denna öfvertygelse häntyder jag på en betydenhet äfven utom konstens område hos sådana förbindelser, som »Brunnsällskapet vid Aganippens källa.»

Vänskapens erinran leder mig att här nämna en skald i ordets hela bemärkelse, hvilken genom tänkesätt och förbindelser förut tillhört den krets, som nu utgjorde Aganippiska Sällskapet kärna – jag talar om Carl August Nicander. Med mera bestämdt utpräglad poetisk kallelse än Ingelmans, hade Nicander en lefnadsställning och ett öde, snarlikt dennes. Äfven det fattigaste land har vanligen rikedom nog att slösa på tom ståt; men för skalden eger det ofta icke nödortfödig bergning. Tjenstemän i alla förvaltningens grenar äro visserligen nyttiga, och kunna vara högst aktningvärda medlemmar i samhället. Men hvilken tjenstebefattning motsvarar den utmärkta skaldens, den mans, hvars verk för sekler höjer nationens medvetande, i palats och koja odlade sinnelaget och upplyftande de i egoismens bekymmer försänkta själar till fröjdfull medkänsla för mensklighetens allmänna angelägenheter! För all tid skall Svensken med stolthet åberopa äfven Nicanders namn till vittne för nationens rättighet, att räknas bland jordens andligt begåfvade stammar – men ingen skall kunna erinra sig, hvad nationen gjort för denna dess äras tolk och dess bildnings befrämjare. Den tidpunkt, då en nation förmår uppskatta och vill belöna sådana förtjenster, som skaldens och konstnärens, måste i sanning redan vara en tid af hög bildning, en bildning, för hvilken då månget snille lidit och ändat. Må man hoppas, att i Sverige Nicander skall hafva varit en bland de sista af dem, hvilkas lif kastats hän mellan andens höga

fröjder och de uslaste jordiska bekymmer.

Nicanders dikt synes oss, mer än mångens, vara ett genuint uttryck af Svenska nationallynnnet enligt Ehrensvärds definition: »en kall nation, full af hetsigheter.» I den finnes, såsom allmänt erkännes, en sydländsk glöd, men innesluten i en, någon gång ända till tyngd kall form. Otvunget kan man i den likaså finna ett uttryck af hans eget lif. Jag vill dock icke ens påstå, att detta förhållande är menligt för hans dikt. Intrycket af densamma är kanske just genom denna dämpade låga tillika lifvande och upplyftande, varmt och högtidligt. Äfven i sitt personliga uppträdande visade Nicander denna karakter, liflig känsla under en jemnt lugn, nästan stel yta. Alltid kall att påse, deltog han i hvarje stund varmt för mensklighetens högre intressen, och hans milda, kärleksrika sinne förbytte äfven en kort bekantskap med honom till ett förtroligt vänskapsband. Sådan kände jag Nicander och lärde att värdera äfven hans personlighet. Till hans diktarlynnne hörde en naiv, oreflekterad kärlek för egna produkter, hvilka han gerna deklamerade; och jag minnes, huru han engång, efter en glad afton i djurgården, under en promenad på norrbro i den sköna sommarnatten patetiskt reciterade fragmenter ur sin dikt »Lejonet i Öknen.» Med sorglig åtanke af den ädla skaldens törniga lefnadsbana och det upphöjda mod, hvarmed han bar dess vedervärdigheter, har jag för ögonen ett minne från hans lyckligaste lefnadsperiod, från hans Romresa. Det är den högst anspråkslösa pipa, med ett blyfyllt hål i bottnen, som på denna resa var hans följeslagare, och med hvilken i munnen han diktat sina »Hesperider.»

Otvunget ledes minnet från Nicander till Braun, den ännu lefvande bland Sveriges poëter, som, eftergifvande för sin skaldenatur, icke förstått att gifva efter för de yttre omständigheterna och intaga en fast ställning i samhället. Hr. v. Brauns så humoristiska afsked till värjan läses säkert af mången icke blott med väckt glädtighet, utan äfven med en vemodig tanke på ynglingalifvets illusioner. Det är så den äkta skaldens art, att höja sitt lifs enskilda erfarenheter till en betraktelse öfver mensklighetens gemensama lott, och att med försonande humor befria sin egen själ på samma gång som läsarens från allt, hvarmed jordens snart försvunna fröjder och sorger fångsla menniskoanden. Sådan framstår oftast denne skald i sina dikter. Också kan man icke uppgifva någon Svensk lyrisk skald, sedan Stagnelius, hvilken skulle hafva diktat så ur fullt bröst, ur en sådan rikedom af inspirationer, som v. Braun. Det är sannt: i hans tidigare dikter har själfvåldet stundom öfvermannat den poëtiska intentionen, och äfven den poëtiska formen har ofta vikit för det ungdomliga öfvermodets hugskott. Men med hvarje nytt häfte har skalden mer och mer ådagalagt ett allvar i syftningen och en känsla, hvars djupa grund förvandlat glädtheten till sann humor – såsom vestanvågen lekande öfver djupets fador – och gifvit äfven formen en fulländning, som kan mäta sig med de yppersta alster af all skaldekonst.

Att kritiken i Sverige så mycket förbisett v. Brauns produkter och icke, såsom sig bör, uppskattat hans utmärkta skaldskap, detta kunde anses vittna mot vårt omdöme, om det icke ur särskilda grunder vore lätt förklarligt. v. Braun's tidigare dikter, och äfven mången af de sednare, tillhöra det frivola slag, hvilket man icke mera i vår tid kan, aldrig bör skänka sitt bifall. Mången förderfvad fantasi njuter likväl hemligt af deras innehåll; men också mången, som blott låter innehållet passera, emedan han känner sig betagen af den verkliga poësi, som deri uppenbarar sig, läser samma dikter, utan att gerna inför andra erkänna

deras värde. Aldraminst vill någon offentligen uppträda såsom skaldens beundrare. Och häri kan egentligen intet tadlas. Författaren hade sjelf i den begärliga åtgång, hans skrifter funnit, medan man offentligen fördömt sjelfva skaldeslaget, trott sig se en uppmuntran att fortgå på den beträdda banan, anseende fördömden för ett bevis på skenhelighet. Men han synes sednare insett, att han deri misstagit sig. En dikt, som läses blott i mjugg, är redan derföre förkastlig. Skalden tillhör offentligheten; hans sång bör återljuda från öppet torg, den bör stråla i ett ljus, till hvilket hela nationen kan rigta sina blickar. Den bör lifva och höja nationen till all ädel tanke, till all storsinnad handling. Och det är med denna reservation mot en del af, hvad v. Braun diktat, den offentliga kritiken bort så väl erkänna hans genuina skaldeförmåga som isynnerhet utmärka de sånger, hvilka äfven genom syfte och innehåll varit denna förmåga värdiga. Ty det är hos honom icke brist på dessa sannt poetiska utgjutelser af en för mensklighet och fädernesland glödande känsla. Äfven själens adel och sinnets renhet har sin hyllning i hans sånger, så mycket mera gripande, ju mera osökt den frambruter genom slöjan af ett stundom nära öfvergifvenhet gränsande lättsinne. Med ett ord: det är orätt, att, såsom man gjort, anse v. Braun för en bland de blott glada sångarena, hvilkens dikt såsom all glädjeyttring vore ett alster af stunden, skapadt att med den försvinna. Hos denna »glada sångare» finnes mera allvar och djup än hos mången vördig psalmförfattare.

IV. UPSALA.

Knappt nog tror jag, att någon Finsk Student funnit förhållandena i Upsala angenäma.

Strid och partier hafva oftast herrskat vid universiteterna allt sedan deras första uppkomst. Der finnes alltid en ny tid, som söker göra sina läror gällande, och en gammal tid, som i de nya teorierna ser fiender till sin auktoritet. Man kunde väl tycka, att den vetenskapliga bildningen bör göra människan fördragsam mot afvikande åsigter och läror; men dels är lärdomen icke alltid förenad med en högre humanitet, dels bör och kan denna tolerans icke öfvergå till likgiltighet. Det är nemligen klart, att hvarje sann vetenskapsman måste bestrida de läror, han anser för falska, söka att skaffa ingång åt dem, hvilka han bekänner. Men dertill fordras, att han verkligen följt med sin tid, med sin vetenskaps och litteraturens öfverhufvud framsteg, att han således bestrider, hvad han känner, icke afvärjer det obekanta, blott för att stadna i rolig besittning af det goda gamla; likasom å andra sidan, att han känner vetenskapens historie och icke blott är en tanklös efterbedjare af det nya, utan inser, att detsamma utgör den nödvändiga utvecklingen af vetenskapens föregående ståndpunkt. Ty värr plägar häri brista på båda sidor. Ofta saknas den storsinnthet, som hyllar hvarje förtjenst; ännu oftare den sanna vetenskaplighet, hvarom vi nyss talat, och hos hvilken vetenskapens och bildningens intressen qväfva den personliga fåfångans ingifvelser.

Utän att göra någon särskild tillämpning af dessa allmänna satser, berättar jag blott, hvad som i Sverige både muntligen och skriftligen erkändes, att Upsala universitet varit mångfaldigt splittradt i partier. Om några allmänna vetenskapliga sträfvanden legat till grund för denna splittring är svårt att afgöra: men att politiska opinioner på dem haft inflytande kan icke nekas. Vetenskapsakademins, Karolinska

Institutets och Astronomiska Observatorii tillvaro i Stockholm har fördunklat Universiteternas verksamhet inom naturvetenskaperna, ehuru utmärkta representanter t. ex. Botaniken eger i Upsala, i HH. Fries och Wahlenberg. De filologiska och spekulativa studierna stå icke i Sverige vid någon utmärkande höjd. Teologin har i Upsala framträdtt nästan blott i Domkapitlets nit mot de icke-Akademiska teologerna, såsom mot Almqvist och Ignell. Så finner man icke i Upsala den grad af vetenskapligt lif, man gerna skulle vänta vid Sveriges första Universitet. Hufvudstaden eger dessutom flera andra vetenskapliga inrättningar, såsom Vitterhets Historie och Antiquitets Akademien, Läkaresällskapet, Krigsvetenskaps-akademien, Landtbruksakademien, Teknologiska och Veterinär Instituterna, samt för skön konst Svenska Akademien, Konstakademien, Musikaliska Akademien, konstsamlingarne och teatrarne. Härtill hafva på sednaste tid kommit flera enskilda Sällskaper och Föreningar för den litterära bildningens främjande. Allt detta i förening har här verkat en mottaglighet för litterära intressen, hvilken i en småstad sådan som Upsala måste saknas. Redan hafva också Universitetslärare både från Upsala och Lund i hufvudstaden sökt en publik för sina föreläsningar och sålunda erkännt, att det vetenskapliga intresset här är mera lefvande än i Universitetsstäderna. 10

Man skulle väl tycka, att ett Universitet inom sig kan upprätthålla det vetenskapliga intresset. Tider hafva också funnits, då detta varit förhållandet. Vetenskapen har nemligen fortfarande från medeltiden länge förblifvit ett slags skråtillhörighet, som gällt och verkat endast bland adepterna och de invigda. Isynnerhet har detta förhållande länge fortfarit i Tyskland; och i de länder, för hvilka Tysk vetenskap och Tysk universitetsinrättning utgjort mönster, har man föga kunnat undvika att än längre bibehålla samma rigtning. Småningom har dock vetenskapen antagit en annan gestalt och mer och mer blifvit nationernas allmänna tillhörighet. Denna ombildning har naturligtvis nära sammanhängt med en nationallitteraturs uppkomst öfverhufvud. Och det förtjenar noga betänkas, huru mycket frånvaron af en nationallitteratur bevisar äfven för en lägre ståndpunkt i vetenskaplig bildning. Der nu Universiteterna fasthållit vid en vetenskaplighet, otillgänglig för alla dem, som stått utom det lärda skrået, der har äfven vetenskapen, af brist på en lifvande vaxelverkan med den nationela bildningen öfverhufvud, mer och mer stadnat vid en tom skolasticism, och det lifligare vetenskapliga intresset har försvunnit. Män sådana som en Geijer, en Atterbom hafva nu väl vid Upsala Universitet underhållit ett icke ringa inflytande på nationallitteraturen från Universitetets sida. Men äfven de stodo en lång tid i en afvärjande ställning mot den allmänna bildningens rigtning och återverkan på Universitetet, tills den förre genom sin politiska verksamhet, den sednare genom sitt deltagande för de Skandinaviska sträfvandena lemnade denna uteslutande ståndpunkt. Så verksam var denna öfvergång, att Hr. Atterbom, hvilken förut den ena terminen efter den andra sökte tjenstledighet, nästan tvungen dertill af sitt auditorii tomhet, numera icke funnit någon lärosal, stor nog att rymma de talrika åhörarna af hans föreläsningar öfver Svenska Sköna litteraturens historia. Vid den tid, jag besökte Upsala, hade ännu icke sistnämnda förändring inträffat. Och öfverhufvud voro vid den tiden auditorierna föga besökta, så att detta utgjorde föremål för allmän klagan. Ehuru mycket alltså Geijer, hans nuvarande efterträdare Hr. Wingqvist, Hr. Bergfalk, kanske äfven någon annan bland de yngre lärarene, verkade för en mera lifvande anda, hade vid denna tid det mekaniska kursläsandet öfverhand, och 20 30 40 50

ett allmännare, sannt vetenskapligt sträfvande saknades. Det är att hoppas, att de sednare åren häri verkat förändring. Ett symptom häraf är den värma, hvarmed den akademiska ungdomen egnat sig åt åstadkommandet af en litterär enhet mellan de tre Skandinaviska stammarne.

10 Det bör härvid anmärkas, att äfven i Tyskland allmän klagan försports öfver Universiteternas aftagande betydelse, och att man der i flera länder sökt genom påbud och de strängaste examina göra lärosalarne mera besökta. Det förra torde böra anses ligga i sakens natur, då universiteterna upphört att vara vetenskaplighetens uteslutande säten; det sednare förhållandet bör åter tillräknas universitetsstudiernas ännu skolastiska skick, hvarom äfven den Tyska universitetslitteraturen bär mångfaldigt vittnesbörd.

Vid mitt första besök i Upsala lefde der ännu den för Universitetet betydelsefullt verksame Törneros. En allsidigt bildad, äfven intellektuellt högtbegåfvad man, öfvade han stort inflytande genom sitt personliga umgänge. Han var både häri och i sitt lefnadssätt fullkomligt student. I hans rum var lika ondt om en från böcker och papper fri stol som om en användbar pipa. Deremot tröt här hvarken ämne för 20 lärorikt samtal eller förmåga att göra det angenämt på samma gång som undervisande. Ehuru Romerska litteraturen utgjorde hans hufvudsak och han mångfaldigt åberopas såsom auktoritet i Latinska Grammatiken, var likväl denna troligen det sista ämnet för hans konservation. Hans efter hans död utgifna »Dagbok» visar också, att han sysselsatt sin eftertanke med alla mensklighetens högsta intressen och den moderna bildningen tillhörande frågor. Ehuru öfverhufvud fördomsfri, stod han likväl i flera hänseenden på samma ståndpunkt som den s. k. historiska Skolan, d. v. s. den Romantiska Skolan, hvilken i socialt och vetenskapligt hänseende hade till lösen: »en historisk 30 utveckling.» Det har väl aldrig blifvit utredt, hvad härmed borde förstås; men öfverhufvud hafva Skolans anhängare protesterat mot reformer, på den grund, att de kullkasta det historiskt bestående, som endast borde utbildas, utvecklas. Man skulle väl tro, att då allt jordiskt går till sin upplösning, denna utgör hvarje enskild företeelses yttersta utveckling. Men så fatta de icke saken. Då nu, såsom sagdt, Törneros i visst hänseende var bunden af samma formel, och då han det oakadt var en högst populär man, så hafva hans yttranden och omdömen ofta tjenat det konservativa partiet till vapen. Det är mig okänt, om man eger hans porträtt; och en beskrifning på hans utseende kunde föga 40 båta. En liflig blick och vackra karakterfulla anletsdrag, i förening med okonstlad öppenhet och välvilja, gjorde hans personlighet högst fångslande.

Mycken inre likhet med Törneros eger n. v. Astronomie Professorn Svanberg, både genom det omfattande intresse, hvarmed han följer kulturens alla företeelser, och genom den skärpa, hvarmed han bedömer dem. Mera lugnt och kallt, eger likväl hans sätt att framställa dessa omdömen mycken lätthet och qvickhet. Likväl står han vida mera till venster än T., hvarigenom hans inflytande på ungdomen kan vara detsamma nu, som T:s för tre lustrer tillbaka. En annan genom sin 50 personlighet verksam universitetslärare är den redan nämnda Hr. Wingqvist, Geijers efterträdare i den historiska katedern, ehuru icke i samma profession. Berömligt känd genom flera historiska undersökningar, kan Hr. W. likväl icke hafva endast dessa att tacka för den stora popularitet, han åtnjuter, utan är det synbart, att han förvärfvat sig den genom kända åsigter, hvilka stå i strid med den någon tid

förrherrskande Historiska Skolans, och genom en i öfrigt högt aktad karakter. Han utgjorde en af medlemmarne i den af regeringen tillsatta Komitén, som skulle utarbete förslag till representationsreform. Förslaget blef såsom bekant ett dödt foster; men Hr. W. hade också vid de flesta frågor i Komitén stadnat i minoriteten.

Omedelbarare inflytelserika i sin vetenskap äro HHr. Fries och Hwasser. Den förre, en lång, spensligt byggd man, med öppna anletsdrag och mycken liflighet, har förvärfvat sin stora ryktbarhet icke blott genom noggranna och flitiga iakttagelser, utan äfven genom den filosofiska blick, hvarmed han sammanställt resultaterna af desamma och öfverhufvud sträfvat att sätta botanikens studium i närmare samband med menskliga forskningens högsta intressen. Hr. F. förenar härmed ett poëtiskt åskådningssätt och en varm känsla, som gör hans uppfattning och framställning lika lifvande och öfvertalande som öfvertygande. Hr. Fries är Humphry Davy bland Sveriges naturforskare, och hans tal såsom riksdagsman erinra om Lamartine.

Med honom beslätad i lynne och åsichter är Hr. Hwasser, den man, som äfven i Finland lemnat så välgörande spår af sin lärareverksamhet. Äfven sedan sin vistelse i Finland har han erinrat sig vårt fädernesland i den bekanta brochyren »Finland och dess Framtid.» Ehuru man må anse för välmenande drömar, hvad Hr. H. talar om Finlands blifvande betydenhet för kulturen, så vore det blind orättvisa att neka, att det hela icke utgått ur en sann välvilja för Finland och dess folk. En sådan orättvisa mot Hr. H. har man dock begått i Sverige, ja man har med gröfsta fanatism angripit Hr. H. nästan som en landsförrädare. Och hvarföre? Emedan han trott på en framtid för Finland, utan Svenskarne ledning och medverkan. I Upsala har dock mindre detta, än den ställning, Hr. Hwasser för öfrigt intagit, flerfaldigt inskränkt det välgörande inflytandet af hans eldiga snille. Men på sina närmaste lärjungar inverkar Hr. Hwasser lifvande nu såsom tillförene. För öfrigt synes det omdöme vara allmänt, att Hr. Hwasser uti den egentliga, praktiska medicinen icke är lärorik. Af hans skrifter finner man också, att han icke är någon strängt systematisk filosof. Men han sammanställer med omfattande blick sin vetenskaps empiriska resultater, uppställer de principer, ifrån hvilka man bör utgå, för att ordna dessa i ett system, som står i nära och positiv förbindelse med så väl filosofin som kulturhistorien öfverhufvud. Medan således Hr. H. umbärrer den empiriska insigt, som i så hög grad utmärker Hr. Fries, sträfvar han i likhet med denne att vindicera naturvetenskapen en högre ståndpunkt i förhållande till mensklighetens andliga utveckling. Hans muntliga framställning har en inspirationens pathos, som mäktigt anslår åhöraren. I sin stil deremot kämpar Hr. Hwasser uppenbarligen med sitt ämne och förmår sällan beherrska detsamma; hvarföre man i hans skriftliga framställningar icke finner den åskådliga, poëtiskt färgrika klarhet, som utmärker Hr. Fries skrifter.

I en rigtning, hvilken man kunde kalla den goda gamla, skolastiska, verkar teologiska Fakulteten med Hr. Fahlcrantz i spetsen. För dess Sciboleth kan man anse förnuftets tillfångatagande inom det för all evighet gifna systemets gränser. Till denna rigtning hörer numera äfven Hr. Anjou, en teolog med utmärkt filosofisk bildning, som också vid början af sin bana uppträdde i en mera fritt vetenskaplig anda. Om en egentligen vetenskaplig inverkan, en sådan, som manar till fri forskning, kan från denna sida icke blifva fråga. Och likväl var det en tid, då så väl Hr. Atterbom som Hr. Hwasser ansågs tillhöra densamma. Det närvarande förhållandet är mig obekant. Men Hr. Atterbom har

10

20

30

40

50

åtminstone i fråga om Skandinavismen, som från denna sida ifrigt motverkades, frisagt sig från densamma; och det är knappt troligt, att Hr. Hwasser skulle låtit binda sin spekulation af så godtyckliga band. Mest utmärkt genom mångsidig bildning och författaretalang står på denna sida Hr. Palmblad. Hans fackvetenskap är Grekiska litteraturen. Såsom filolog har dock Hr. Palmblad icke stort anseende; hvaremot han såsom skicklig öfversättare och arkeolog äfven åt detta håll vunnit erkännande. Hans namn är i vårt land mest känt genom hans historiska och geografiska läroböcker. Såsom en af Romantiska Skolans förkämpar har Hr. P. i sina romaner och noveller ådagalagt mycken poëtisk talang och isynnerhet som skönlitterär kritiker öfvat stort inflytande. Mindre inflytelserikt, ehuru träget, har Hr. P:s politiska skriftställerit varit. Hans sednaste företag på detta fält, hufvudredaktionen af tidningen Tiden, torde numera kunna anses för fullkomligen misslyckadt. Såsom universitetslärare har Hr. P. både af sin politiska karakter och sin vetenskapliga ställning hindrats från någon märkligare inverkan på ungdomen.

När man ännu erinrar sig, att Geijer och Hr. Bergfalk stått på en helt annan linie än de sistanförda, så kan man icke förmoda, att studierna vid universitetet helt och hållet följt den af dessa representerade rigtning. Likväl synes inverkan af en friare forskning hafva varit för ringa, för att motväga den ofvanantydde menliga ställning, i hvilken de Germaniska universiteterna öfverhufvud blifvit bragta, och hvilken synnerligast framträd, der universiteterna varit mest insnärjda i en småstads trånge lif, mest aflägsnade från den högre sociala bildningens inflytande. För öfrigt har det stationära, teologiska partiet i Upsala, emedan det i Erkebiskop af Wingård, Universitets Prokansler, egt en afgjord gynnare, vanligen haft öfverhand i ordnandet af Universitetets angelägenheter. Samma omständighet har åt denna sida vändt de eljest likgiltigare, de »bidande Neutrer.»

Till de neutrala hörde professorn, sedermera statsrådet Grubbe. Såsom filosof är Hr. Grubbe äfvenså neutral, en Elektiker utan strängt system. Man kunde säga, att hans filosofiska lära, likasom hans uppträdande och verksamhet, är högst medborgerligt hedersamt, utan någon framstående egendomlighet. Förtjensten af en klar framställning tillgnades Hr. G. allmänt och med rätta; och hans »Papper» spelade vid de filosofiska examina samma rol, som »Borgströms papper» vid prestexamina i Borgå stift. Hr. Grubbes kallelse att mottaga Ekklesiastikportföljen, som slutade hans akademiska bana, syntes öfverallt varit högst oväntad. Också vet man icke, att Hr. G. under de tre år, han tillhörde Statsrådet, skulle uppträda i någon bestämd politisk rigtning.

Hans efterträdare i professionen, Hr. Boström, innehade längre tid platsen såsom lärare för de unga Prinsarne, nuvarande Konungens söner. Vid ett besök hos Hr. Boström på Drottningholm år 1837 hade jag äfven äran att se och samtala med dessa hans Furstliga elever samt erhöi upplysningar om den omsorgsfulla, flärdlösa uppfostran och den grundliga undervisning, de åtnjöto. Vid den ålder, de unga Prinsarne då voro, kunde man blott af deras frimodiga och förståndiga beteende döma, att denna uppfostran lofvade all framgång. Sedan Hr. B. lemnat denna denna plats, på hvilken redan hans helsa mycket lidit, och mottagit först adjunkturen sedan professionen i praktisk filosofi vid Upsala universitet, förvärrades hans tillstånd och torde afbrutit de filosofiska forskningar, uti hvilka Hr. B. beträdd sin egen väg samt redan dragit till sig ett antal ifriga åhörare och anhängare. Ehuru hvad Hr. B. offentliggjort, visar sig tillhöra en dogmatisk reflexionsfilosofi, så vore

det dock att beklaga, om fortgången skulle afstadnat. Hr. E. A. Schröder, professor i teoretisk filosofi, känd genom sina resor för undervisningsväsendet och sin i Skandia införda berättelse om dess förhållande i Tyskland och England¹ har åtminstone någon tid lärt Hegelsk filosofi men utan större anklång. Sednast har Hr. Afzelius, utgifvaren af det så väl redigerade Intelligensbladet, uppträdt i samma rigtning, och, såsom många tecken synas visa, har denna väckelse icke varit utan verkan. Hr. Afzelius har för sin person lidit ett slags nederlag till följd af den i hvarje afseende olämpliga polemik, han öppnade mot sin medsökande till en profession i Lund, Hr. Genberg (sedan riksdagsman och nu nyligen utnämnd minister för Ekklesiastikportföljen). Denne har i Hr. As. framställningar af Hegelska systemet uppvisat ställen, lånade ur Tyska författare utan att källan blifvit angifven. Men detta förringar föga Hr. As. förtjenst², än mindre hans skrifers gagnelighet för de filosofiska studiernas främjande.

Med Hr. Afzelius förenad var en yngre krets af författare, till flertalet börjande sångare. Till denna krets hörde Hr. Hagberg, sedan professor i estetiken i Lund, Hr. Lénström, HH. Malmström, Nybom, Bergman. Hr. Hagberg, uteslutande vänd åt sitt ämne, den Sköna Litteraturen, är äfven hos oss känd genom det i Lund utgifna bladet »Studier, Kritiker och Notiser» samt sednast genom sina öfversättningar från Shakspeare. Hr. Lénströms skriftställer är omfattande, men har dock mest rört sig i Svensk Litteraturhistorie. En stor grad af vårdslöshet och bristande kritik har nedsatt hans litterära likasom ombytthet i grundsatser hans personliga anseende, under det att hvar och en, som personligen känner Hr. L., äfven känner, att han eger lika stor beläsenhet som naturlig förmåga och talang, samt den älskvärdaste enskilda karakter. Tillbakasatt vid Universitetet, emedan han råkat offentligt påpeka åtskilliga universitetslivets svaga sidor, flyttade han till Atheneum i Gefle och derifrån till ett godt pastorat.

Lika afsluten som i sina dikter, syntes Hr. Malmström äfven i det akademiska lifvet intaga en mera afvärjande än meddelande ställning. Dessa dikter finnas anmälda äfven i Kallavesi 1846. Nyboms vers är icke heller helt och hållet obekant i vårt land. Likasom Hr. Bergman har han vunnit Sv. Akademins andra pris – en utmärkelse, hvilken få poëtiska författare i Sverige numera sakna. Framför de flesta yngre eger dock Hr. Nybom en sydländskt varm fantasi och ett yppigt språk, som originelt utmärker hans dikter. Hans personlighet är också högst intressant. Utseendet har starkt tycke af Runeberg's, och i hans uppträdande uttalar sig konstnärens obundenhet och likgiltighet för det konventionela, i förening med värma för allt upphöjdt och skönt. Hr. Nybom har börjat sin akademiska bana såsom upppassare åt de Studenter, hvika nu omgifva honom med odelad tillgifvenhet och vänskapens hyllning.

Jag erkänner, att detta förhållande till skalden Nybom var det mest sammanhållande, jag kunde varseblifva bland universitets yngre litterärt verksamma medlemmar. Att man bland de uppgående vid ett så stort universitet som Upsala väntar sig någon lifligare samverkan för ett

¹ Nyligen har Hr. S. börjat utgifvandet af en Filosofins Historia, som med loford anmäles i Hr. Palmblads »Läsning för Nytt och Nöje.»

² Vi hafva icke sett Hr. Genbergs anklagelseskraft, hvars titel vi icke ens kunna uppgifva för tillfället, och kunna således icke afgöra, huru svårt beskyllningen bör tagas. Men man kan dock anse för afgjordt, att i framställningar af den art, som Hr. Afzelii, skall förekomma mycket, som förut blifvit anfördt af flera än en kommentator.

gemensamt mål, bör väl icke förefalla sangviniskt. Men jag måste betvifla, att något sådant egde rum vid ifrågavarande tidpunkt. Ett bevis för saknaden deraf finner man i den omständighet, att Upsala, sedan Litteraturtidningens och Sveas utgifvande (sedan 15 à 20 år tillbaka), då ännu Romantiska Skolan genom dessa periodiska skrifter öfvade stort inflytande på Sveriges litterära bildning, saknat en Tidning eller Tidskrift af någon färg och betydighet. Redan Skandia och Litteraturföreningens Tidning voro färglösa och utan framgång. Sedan följde flera år, på hvilka Sverige icke egde ett enda litterärt blad.

10 Derefter gjorde Hr. Lénström, understödd af några bland nyssnämnda unga litteratörer, i Eos försök till ett mera verksamt uppträdande; men bladet höll icke ut ens en hel årgång. Tidskriften Frey, som derefter framträdde, är ett Repertorium för hvarjehanda afhandlingar, flera väl icke utan förtjenst, men utan all bestämd rigtning, och dess kritik är i de flesta fall lika kraft- och saftlös, som den ofta är uppenbart orättvis samt uppbar och framhåller helt och hållet betydelselösa alster. Intelligensbladet intog en mera positiv ställning; men det visade sig tydligt, att detsamma föga uppbars af någon allmänna väckelse i sinnena. Förhållandet förefaller så mycket oförklarligare, som vid

20 denna tid den Skandinaviska entusiasmen lofvade en nyvaknad anda i nationallitteraturen. Intelligensbladet uppträdde väl äfven såsom denas representant, men uppenbart utan större deltagande. Så var det icke oväntadt, att det efter två års förlopp delade så många sina föregångares öde och försvann. Samtidigt med detsamma upphörde äfven det redan från början färglösare Lundensiska bladet, »Studier Kritiker och Notiser,» och med trettie tryckta ark årligen representerar nu Frey det litterära lifvet vid de Svenska Universiteterna. Landets teologiska, juridiska, medicinska och naturvetenskapliga tidskrifter och tidningar utgifvas utom universiteterna. Vi upprepa det: förhållandet är till en del grundadt i tidens anda, i den litterära och vetenskapliga bildningens större allmänlighet och universiteternas till följd häraf minskade betydelse; men också måste den akademiska lärdomens afslutenhet mot den nationela bildningen, der den förefinnes, härtill medverka.

⟨n:o 4⟩

V. STOCKHOLM.

40 Våra rubriker blifva, som läsaren finner, nog godtyckliga – emedan ordningen för dessa silhouetters uppradande varit bestämd af tillfälliga föreningslänkar. Den närvarande skall också blott beteckna, att vi från Upsala vändt tillbaka till hufvudstaden.

Saken är känd, och jag har ofvan påminnt derom, att Stockholm hyser största antalet af Sveriges utmärkta naturforskare och derföre äfven af dess vetenskapliga notabiliteter öfverhufvud. God tur bragte mig tillochmed inför alla dessas utmärktaste mästare, Friherre Berzelius, som nu för några månader sedan så olyckligt träffats af en nästan obotlig sjukdom.

50 Vetenskaps Akademin höll sitt sammanträde. Dessa kunna på skedd anmälan och efter erhållen tillåtelse bevistas af åhörare. Sorgligt erinrar mig denna beskrifning om den hädangångne vän, genom hvars bemedling jag fick denna tillåtelse. Af honom införd hörde jag här ett par bedömanden af insända skrifter och meddelanden från några forskare uppläsa – bland de sednare synnerligen intressanta bref från professor Fries, en sedan afliden broder till botanikern. Han vistades

då i Bohusländska skärgården och beskref i varma ordalag sin förtjusning, att här vara omgifven af baljor med fiskar och andra hafsdjur. På denna resa åtföljdes han af vår landsman Hr. W. v. Wright, såsom tecknare. Men sammanträdet vann också en för alla oväntad illustration. En vaktmästare lemnade till frih. Berzelius ett kort. Han uppsteg och mottog vid salens dörr en inträdande fremling, en storvext man, med ljust öppet anlete och, jag tror, redan något af ålder hvitnad på håret, ledde honom fram till en plats vid sin sida och presenterade under stor sensation hos de församlade Sir Rob. Brown. Den allmänna glada förvånningen förvånade mig naturligtvis icke, ehuru jag icke begrep dess orsak; jag blott blygdes i mitt sinne öfver min obegriplighet. Till god lycka hade jag vid min sida den man, för hvilken jag fritt kunde röja min okunnighet, och fick sålunda veta, att den fremmande var kanske samtidens mest berömda botaniker. Sednare har jag lärt mig känna – och meddelar det nu åt mina likar i okunnighet – att Hr. Brown redan vid 20 års ålder begaf sig till Nya Holland, tillbragte der samt på Van Diemensland och andra Söderhafsjöar fem år, och efter sin återkomst till Europa med 4 000 vextarter utgaf en Nyholländsk Flora; hvarefter han äfven beskrifvit flera andra dittills okända Floror efter andra resandes samlingar och så väl genom dessa beskrifningar, hvilka anses för mönster af säkerhet och tydlighet, som genom storartade öfversigter och upptäckter i vextfysiologin förvärfvat sig sitt stora namn. Allt detta var väl känt för de här församlade, och deraf den glada öfverraskningen.

Vetenskapsakademien har ett stort vackert palats, fordom den konungeske folkledaren, bryggaren Westmans hus, och sekreteraren, frih. Berzelius, har i detsamma en rymlig lokal, som omedelbart stöter till sessionssalen. Det lär vara sed, att ledamöterna efter slutad session af honom inbjudas på the, och vi två åhörare hade nu samma ära. En af ledamöterna hade välviljan presentera mig för den illustra värden och roade sig att tillägga mig epitetet Hegelian. Jag stod med ryggen vänd mot bordet och lampan, som upplyste rummet, och min djupa bugning satte mig väl dessutom i skuggan. Då grep mig Berzelius själf, med högst egna, rätt fasta händer, i axlarna, vände mig mot lampskenet och sade med godmodigaste glädtighet: »låt oss undersöka den filosofen!» Som frågan för mig icke gällde, att komma i den stora naturforskarens allt pröfvande degel, så bibehöll jag godt mod och kände dertill en glad rörelse öfver att finna världens verkligen stora så menliga. Det var 1837, och frih. Berzelius hade för något mer än ett år sedan tagit sig en ung fru i statsrådets, presidenten Poppis dotter – således en tärna af Finsk härkomst. Hon gjorde nu les honneurs vid tebordet, med all grace och frihet rörande sig bland den myckna lärdomen och namnkunnigheten. Det hade också varit på själfva bröllopsdagen Berzelius fått mottaga friherrediplomet. Enligt Ständernas beslut uppbär han 4 tusen Rdr Banko såsom särskildt vedermåle af nationens erkänsla för den patriotism, hvarmed han afslagit de mest lysande anbud från utlandet. De flesta läsare torde känna frih. Berzelii utseende af hans talrikt spridda och fullkomligt träffade porträtt, hvaraf man dock icke kan finna, att han är en storvext och fast byggd, nästan korpulent man. Hans nuvarande ålder är 70 år, af hvilka flera än 40 varit egnade åt en utomordentligt trägen, själfständigt vetenskaplig produktion.

Bland utländningar torde Hr. Mitscherlich i Berlin vara frih. Berzelii utmärktaste lärjunge. I Sverige har han bildat en hel skola af förtjenstfulla vetenskapsmän dels omedelbart för kemin, dels genom lifvande inflytande för andra grenar af naturforskningen. Bland dessa äro

professor Mosander och kapten Svanberg redan Europeiskt kända kemister.

Till vetenskapsakademins verksamaste ledamöter höra professorerna Retzius och Selander. Hr. Selander, föreståndare för Astronomiska Observatorium i Stockholm, är vida lyckligare ställd än Astronomie-professorn i Upsala, emedan Observatorium i Universitetsstaden eger ganska ringa tillgångar i instrumenter och årligt anslag. För ett tiotal år tillbaka var fråga väckt att vinna Hr. Selander, som är elev af Besselt i Königsberg, för Observatorium i Helsingfors; men ett förmonligare arrangement för den befattning, han nu innehafver, kom underhandlingen att afbrytas. Prof. Retzius har stort namn såsom anatom, och det anatomiska kabinett, Carolinska Institutet i Stockholm förnämligast genom Hr. Retzii omsorg förvärfvat, kan anses för ett af de vackraste i anseende till preparaternas förträfflighet och goda vård. Hr. Retzius är en serdeles liflig, meddelsam man, lifvad af varmaste intresse för sin vetenskap. Flera resor hafva ökat hans förbindelser med utländska vetenskapsidkare. Vid återfärden från en af dessa hade jag under färden på kanalen från Götheborg äran af Hr. Retzii umgänge, hvars bekantskap jag förut fått göra, och genom honom af närmandet till en bland samtidens utmärktaste vetenskapsmän, den berömde anatomen Johannes Müller från Berlin.

Jag nämner detta, utom af pratsamhet, i anseende till en högst egen diskussion, hvori den ryktbara forskaren behagade inlåta sig. Kanske för att harcellera en filosof till namnet, gjorde nemligen Hr. Müller sig till försvarare af andens materialitet eller, om man så vill, materiens andlighet. Öfverhufvud förklarade han det för ett med säkerhet motsedt resultat af naturforskningen: att de oorganiska kropparnes attraktion och kemiska affinitet, likasom, hvad man kallar, lifsprocessen hos de organiska varelserna utgöra en och samma, blott olika modifierade process. Ganska öfvertygande visade han, huru läran om atomerna i kemin, måste reducera den s. k. kemiska frändskapen till enkel attraktion. Så mycket jag förstår att erinra mig denna bevisning, berodde den hufvudsakligen derpå: att, då olika kemiska föreningar uppstå genom ett olika förhållande i antalet af grundämnenas atomer, endast dessas kvantitet t. ex. deras massa, d. ä. det relativa antalet af atomer bestämmer föreningen. På sin höjd kan här ännu, då man för tvenne skilda föreningar af samma grundämnen icke förmår upptäcka olikhet i dessas resp. atomtal, uppstå fråga om någon olikhet i atomernas läge mot hvarandra såsom bestämmande för affiniteten. Så skulle man med detta namn belägga blott attraktion mellan det olikartade, medan det sednare namnet betecknar det likartades affinitet. – Så ungefär lydde bevisningen. Om så eller annorlunda – jag kunde naturligtvis deremot intet anföra. Men mera påtagligt svar blir bevisningen, då man kommer till den organiska lifsprocessen. Flera organismens funktioner, såsom rösten, kunna mekaniskt, andra (såsom näringsämnenas upplösning) kemiskt nära nog eftergöras. Vexternas pollen (likasom motsvarande hos djuren) kan i oändlighet fördelas, utan att förlora kraften för sin bestämelse. Jag invände väl här med frågan: om äfven fröet kan delas? – och detta var uppenbart en svag punkt, på hvilken ett jakande svar ännu icke står att finna. Ty skulle sålunda knifven eller kemistens destilleringskolf förmå att efter behag öka organismernas antal, vore frågan i sjelfva verket med knifbladet afskuren. Och huru vågar man dock fasthålla denna invändning, då man hörer försäkras: »den utbildade organismen, lifvet, medvetandet, viljan kan mekaniskt delas, kan af knifven mångfaldigas»! Häpen

väntar man på beviset; och det ligger dock så nära till hands. Otaliga vexter fortplantas genom rotskott, afskurna telningar o. s. v.; här gör således knifven tvenne lif af det ena. – Den vanligaste metmask kan afskäras, och af den uppstår tvenne lif, tvenne medvetna varelser efter all sannolikhet, ty af den ena viljan har blifvit tvenne, hvilka bestämma de båda delarnes »frivilliga rörelse,» då den ena delen vandrar åt öster, den andra åt vester. – Här kan visserligen ännu sanningsenligt påstås: högre djurorganismer tillåta dock icke en sådan delning. Men detta inkast ger mot lifvets, medvetandets mekaniska delning blott en relativ säkerhet. Så återstår slutligen: sjelfmedvetandet är odelbart, den förnuftiga anden är odelbar personlighet o. s. v. – Men äfven sjelfmedvetandets tillvaro är »fördelad» på olika tider och orter? Denna tillvaro är medvetandet om en yttre verld; och till grund för detta ligger dock ett sjelfmedvetande, som i sekunden icke är större eller mindre än under loppet af ett sekel; och ännu mer: Gudsmedvetandet, vetandet om sanning och rätt, är likaså i tiden omätligt. Hit kan ingen anatomisk knif hinna. Dock empirikern är utan tvifvel berättigad att anmärka: för sinnenas erfarenhet är detta obevisligt. Men han kan åter icke neka, att allt hans vetande, hela hans bevisning stöder sig på denna inre erfarenhet. Ty eljest skulle samma bevisning icke kunna sammanhållas i samma medvetande. 10 20

Denne utmärkta lärde är i sitt yttre den minst lärde, man någonsin kan se. Öfverhufvud har den lärda tafattheten numera vikit för en viss diplomatisk yta. Men Hr. Müller, som med en serdeles kraftfull kroppsbyggnad förenar ett öppet ansigte af mörk teint, ett par de djerfvaste frimodigaste ögon och ett svart lockigt hår, presenterade sig i en kort gul nankinsfrack, skor och hvita strumpor, som befälhafvaren på en Ostindiefarare. Den vanans likgiltighet, hvarmed han, händerna ständigt trädde i fickorna, rörde sig på skeppsdäck, föranledde denna liknelse. Jag återsåg Hr. M. sistlidne sommar i Berlin, just då han mottog Konung Fredrik Vilhelm IV på ett besök till Universitetets anatomiska samlingar. Klädd i ljusa sommartygs underkläder, svart frack och halsduk, rörde han sig vid denna mottagning lika ogeneradt, som förut bland de borgerliga resande på ångfartygets däck. 30

Efter denna nya utvikning låt oss återvända till Stockholm och Vetenskapsakademien. En utmärkt ledamot i denna är äfven frih. Wrede, chef för läroverket på Marieberg, och med namn såsom fysiker. Nämnda läroverk har varit egnad åt officerare, hvilka här fullända sin kurs i krigsvetenskaperna. Frih. Wrede är äfven genom någon hofcharge fästad i n. v. Konungens närmaste omgifning, hvilken äfven bland militära personer synes föredraga de mest kunskapsrika. Till dessa hörer äfven en genom sina skrifter af skolmän känd militär, sekreterare vid krigsvetenskaps-akademien, Hr. Hazelius, som äfven förestått en enskild läroanstalt för unga militärer i Stockholm. En tredje i samma hänseende utmärkt man är General Lefrén, en född Finne, till sitt yttre en ståtlig hjeltefigur. Förut chef för Topografiska corpsen, är han numera, om vi icke misstaga oss, Fälttygmästare, en plats, hvilken n. v. Konungen såsom Kronprins innehade; och är det icke otroligt, att General Lefrén kommer att erhålla något högre kommando vid den nu i Skåne sammandragna Svenska armeen. Finland kunde sålunda ännu en gång få äran att hafva skänkt Sverige en härförare. Och vid anblicken af Tyskarnes öfvermodiga orättvisa mot det endast genom sitt ädla mod starka Danmark, må man väl af dubbel anledning önska, att ett sådant härförareskap måtte blifva lyckligt. 40 50

● Två frestande små afvägar erbjuda sig här åter. Jag blef nemligen

föreställd för General Lefrén hos en litterär landsmaninna, hvars namn dock torde vara de flesta Finnar obekant. Det var en Mamsell Lindqvist, hvars släktförhållanden äro äfven för mig okända. Under ett lyckligt oberoende hade M:ll Lindqvist egnat sin tid åt litterära sysselsättningar och umgängen. I Upsala stod hon i vänskapliga relationer till flera universitetets notabiliteter, och till dettas bästa testamenterade hon äfven vid sin död sin förmögenhet. Antingen i ett särskildt häfte eller i något offentligt blad, jag är numera icke i stånd att upplysa hvilketdera, meddelades en samling af M:ll Lindqvist's anteckningar och reflexioner öfver hvarjehanda litterära och sociala förhållanden, och de mottogos icke utan loford för säker smak och känsla. Man känner, huru isynnerhet i Paris dessa damernas salonger utgjort en föreningspunkt för uppgående litterära sträfvanden, hvilka härifrån reformerande gjort sin rund kring Europa Sverige har icke helt och hållet saknat dylika litteraturens gynnarinor, hvilkas deltagande och säkra smak ledande inverkat på dess utveckling. M:ll Lindqvist syntes, att döma af hennes litterära förbindelser och sysselsättning, hafva i någon grad tillhört deras antal. Både i detta hänseende och genom det ädla bruk, hon gjorde af sin förmögenhet, bör hon räknas till de många, hvilka Sverige och den Svenska bildningen tagit från vårt fattiga Finland. Äfven i dessa flygtiga anteckningar har ett icke ringa antal sådane namn blifvit nämndt; Franzén, M:ll Bremer, Mellin, Arwidsson, Lefrén, Poppius, namn, hvilka hvarje Finne väl med stolthet, men också med någon afund måste återfinna i Svenska bildningens annaler.

Till den andra afvägen lockar erinran om Danmark's närvarande förhållanden. Ledarene af den närvarande rigtningen i detta land och af dess så modiga försvar för sitt sjelfbestånd voro nemligen ännu för åtta år tillbaka endast modiga försvarare af de ideers sanning, hvilkas inneboende makt nu tillkämpat dem segern.

Nuvarande kultusministern Monrad var då ung teologie kandidat, af några och tjugu års ålder, och hade nyligen öfvertagit hufvudredaktionen af tidningen Faedrelandet. Medarbetare i samma blad var n. m. Prokurator Christensen, äfven en bland det nya systemets förnämsta förkämpar, hvilken utan tvifvel kommer att spela en rol i landets nuvarande administration. Hr. Monrad lefde då, som en akademisk magister stundom plägar, i ett par nätta rum med en ung vacker hustru. I dessa rum såg jag för första gången ett prof på den Tyska sedens flärdlöshet, hvilken tillåter värdinnan att med egna välvilliga händer ombesörja, hvad som kan vara nödigt för ett litet superande sällskaps trefnad, och äfven genom sitt deltagande, åtminstone genom frågor, i ett samtal öfver allmänna ämnen vara något mer än en stel bordsprydnad. Hr. Monrad är en man af medellängd och fullkomligt magisterutseende, lika bestämd som liflig i sina åsigter, och hela hans bana som publicist har visat, att han med orubbadt mod och ihärdighet arbetat för deras seger. I Danmark finnes ingen censyr; men tryckfrihetslagen har varit ganska sträng, och i s. het tidningen Faedrelandet har ofta fått erfara denna stränghet. Hvad jag sett af detta blad, har vittnat om sedligt allvar och talang. Utom böter, hvilka bladets abonnenter vanligen betalat, hafva redaktörerna åtskilliga gånger blifvit för kortare eller längre tid förbjudna att offentliggöra något. Detta sednare straff synes väl lätt, men har säkert träffat hårdare än böterna, emedan det träffat samvetsgranna män, hvilkas hederskänsla icke medgifvit dem att uppträda hemligt i en annans namn.

Efter denna episod kan omnämmandet af de vetenskapsmän, den

närvarande Konungen företrädesvis begagnat, otvunget påminna om en veteran i den Svenska litteraturen, som hos Carl Johan åtnjöt stort förtroende. Denne man är kanslirådet Wallmark, n. m. pensionerad Kongl. bibliotekarie, den ryktbare kämpen för Svenska Akademin och den Franska klassiciteten. Det synes verkligen vara ett eget öde, som ledt Hr. Wallmarks litterära verksamhet. Ingen kan egentligen säga, hvad som gjorde Hr. W. till Sv. Akademin försvarare mot Romantikernas stormlöpfung, till den, emot hvilken dessas anfall med alla bevisningens och satirens vapen rättades. Hr. W. är icke ens ännu ledamot i Akademin, medan hans skarpaste motståndare längesedan intagit en af dess stolar. Såsom poet hade Hr. W. uppträd med ganska få produktioner och med ringa afspråk; men likväl blef hans didaktiska poëm »Handen» en ständig skottafla för Romantikernas kritik. Hr. W. redigerade länge Stockholmsposten, och det kan icke gerna förtäckas honom – eller någon annan –, att han såsom recensent icke godkände den Romantiska skolans tidigaste, högst nebulösa diktande, medan han å andra sidan icke kunde medgifva Leopold's och de öfriga klassiska skaldernas kompletta oduglighet. Visserligen misstog han sig i sitt ihärdiga motstånd mot den Nya Skolans estetiska principer; men denna begick i sina bedömanden icke mindre misstag, hvilka äfven Hr. Atterbom i sina sednaste skrifter så ädelt erkänt. Vid Carl Johans ankomst till Sverige hade Hr. W. blifvit antagen till hans lärare i Svenska språket. Ehuru undervisningen icke hade någon framgång – hvilken omständighet man till och med velat tillskrifva partistämplingar, som genom Konungens obekantskap med språket skulle sökt att aflägsna honom från folket – fortfor dock Hr. W.s nära personliga förhållande till Carl Johan ända till dennes död. Detta troligen mera, än Hr. W.s politiska åsikter, bestämde honom att åtaga sig Stadstidningens redaktion, hvarmed han af samma anledning och under flera försök att undkomma detta åtagande fortfor, så länge Konungen lefde. Att bladet skulle redigeras i en strängt konservativ riktning, förstås af sig sjelf. Men redaktionen fick dessutom mottaga trägna insända artiklar från hofvet, hvilka mera än bladets egen tendens utsatte detta för den liberala pressens anfall. Man känner bestämdt, att åtskilliga artiklar voro af den åldrige »hjeltekonungens» egen hand. Att Hr. W.s uppoffring icke belönats med några lysande utmärkelser, är känt; och den öfvertygelsen är allmän, att han sjelf afvändt allt dylikt. Icke heller vet någon omtala, att han eljest skulle begagnat sin ställning för något inflytande på ärendernas gång. Emellertid blef Hr. W. i publiciteten en syndabock för, hvad man vid den tiden kallade »Système», såsom han fordom varit det för klassiciteten i litteraturen. Och denna tacklösa rol af ständigt väpnad och ständigt anfallen stridsman har Hr. W. bibehållit i nära 40 år under ett det mest älskvärda och fridfärdiga lynne i det enskilda lifvet. Hr. W. tillhör väl icke himmelsstormarens antal, men hans tänkesätt, sådana de yttra sig i enskildt samtal, äro så humant frisinnade, man hos en sådan ålder kan begära dem. Förunderligt vore det, om man icke i en framtid skall låta det erkännande vederfaras Hr. W., att han af personlig tillgifvenhet på det mest ridderliga sätt uppoffrat sitt lugn för sin Konungs tjenst. Mången menar att likaså personlig tillgifvenhet och högaktning för Leopold hufvudsakligen vållat Hr. W.s tidigare uppträdande till Sv. Akademin försvar.

En annan i publiciteten ryktbar litteratör är kapten Lindeberg – med en i decennier offentlig använd sobriquet: »farbror Mårten.» Hans tragedi »Blanca» har blifvit föga mindre anfäktad af kritiken, än Hr.

Wallmark's omnämnda didaktiska poëm. Från sin ungdom har kapten Lindeberg utmärkelsen att, vid en regeringens uppmaning till Studenterna i Upsala år 1809 att frivilligt och med officersbefattning gå i fält, bland hela studentkorpsen hafva varit *den enda*, som efterkom uppmaningen. Tidigare redigerade Hr. Lindeberg bladet Granskaren i konservativ rigtning. Endast förkärleken för poësin, isynnerhet för dramat och teatern, synes verkligen först hafva bragt Hr. L. till oppositionen. Han önskade nemligen i hufvudstaden en teater, der företrädesvis inhemska dramatiska alster skulle uppföras. Men Kongl. teatern har från sin stiftelse privilegium, att vara den enda teatern i hufvudstaden. Detta privilegium anföll nu Hr. L. såsom stridande mot rikets grundlagar. Några härvid fällda utlåtanden rörande konungens person förde Kapten Lindeberg såsom anklagad inför domstolen, och saken slutade med hans dom från lifvet.

Det hade varit det lättaste i verlden att taga hufvudet från Hr. L.s skuldror, men det skulle satt en fläck af grymhet på Carl Johans regering, föga öfverensstämmande med dennes människovänliga sinnelag. Mot förmodan befanns dock detta hufvud så likgiltigt för sitt eget läge, att den dömda oaktadt alla uppmaningar icke kunde förmås till en nådeansökning. Storartadt är i sanning detta lagens skydd, som, då det strängt bestraffar förseelsen, äfven gör sjelfva straffet till den skyldiges rättighet. Ehuru Hr. L. icke torde tänkt i likhet med den vän, som uppmuntrande sade honom: »Låt dem taga ditt hufvud; det gör så godt! det gör så godt!» är det dock lätt förklarligt, att han icke ville draga lagens väktare ur den förlägenhet, hvori nitet försatt dem, då i sjelfva verket förseelsen varit betydelselös, om den lemnats åt glömskan, och Hr. L. i hufvudsaken, hvad angick teaterns privilegium, hade lag och författning för sig. Genom ett allmänt amnestidekret afvändes väl Hr. Lindebergs afrättning; men han blef från denna tid en ihärdig oppositionsman och inverkade dels såsom medarbetare i Aftonbladet, dels genom sina: »Bidrag till Sveriges historia från den 5 Nov. 1810» ganska mycket på allmänna opinionen. Sednare angrep Hr. L. också teaterfrågan på en mera praktisk väg, då han uppförde ett nytt teaterhus, grundadt på aktier, lemnande åt styrelsen af den kungliga teatern att i laglig väg söka hindra företaget. Visserligen hade dock Hr. Torslow då redan brutit isen genom att, privilegiet oafsedt, i Kirsteinska husets teatersalong gifva representationer. Företaget blef för Hr. Lindeberg misslyckadt, emedan han sträfvade att på sin teater införa större stycken, för hvilka resurserna här voro otillräckliga. Han hade emellertid förtjensten, att föregå stora teatern med exemplet af inhemska dramatiska arbetens uppförande, och den lyftning, Svenska dramatiska författarskapet på sednaste tid vunnit, bör derföre till betydlig del tillräknas Hr. Lindeberg.

Såsom skriftställare har Hr. L. onekligen mycken talang, både hvad uppfattning och stil angår. Så snart han deremot gått ut öfver de gifna fakta till teorierna, synes hans lifliga inbillning hafva spelat honom månget spratt. Likaså torde hans poëtiska författarskap icke komma att ega bestående värde. Någon alltför lättretlig författarefåfänga har dock gifvit hans motståndare tillfälle till skarpare anfall, än hvartill Hr. Lindeberg's onekliga förtjenst skulle berättigat dem; och hans namn har sålunda ofta orättvist blifvit ett föremål för gycklet. Mindre oväntad har bitterheten i dessa anfall varit, då den endast innebär det rättvisa erkännande, att en öfvertygelse och en penna, sådane som Hr. Lindeberg's, varit svåra fiender att bekämpa. Ty denna öfvertygelse har visat sig fast och uppriktig, såsom äfven Hr. L. i sitt enskilda lif

åtnjuter ett odeladt erkännande för sin rättskaffenhet.

Utmärktare genom insigt och den främste bland alla Sveriges publicister i snillrik framställning och stil är expeditions-sekreteraren Askelöf, tidningen Minervas utgifvare och öfver ett decennium igenom dess enda redaktör. Utan att vara passionerad anhängare af det gamla »systemet,» har dock Hr. Askelöf genom en lika oböjlig som kunnig och qvick kritik öfver det liberala partiets och dess tidningars tillgöranden lemnat samma system ett icke ringa handtag. Tidigare vänd åt den sköna litteraturen uppträdde Hr. A. 1808 med det bekanta veckobladet Polyfem, som bekämpade Svenska Akademiens vittra läror och sålunda först bröt banan för romantiska skolans estetiska åsigtter. Sjednare utgaf han en journal »Lifvet och Döden» och derpå, i förening med den ofvan nämnda Hr. Liwijn, en tidskrift »Läsning till utbredande af medborgerliga kunskaper.» Då Hr. A. under denna tid haft flera särskilda halft diplomatiska uppdrag, så vände sig, såsom redan sistnämnda Tidskrifts titel utvisar, hans håg till samhällsfrågorna, ehuru han först 1824 uppträdde med den helt och hållet politiska tidningen Svenska Minerva. Från sina vittra studier synes Hr. A. hafva bibehållit ett slags Horatiansk förnämhet, nog vanlig hos fordna tiders lärda och vittra män, hvilka ofta med sjelfförnöjelse upprepade sitt banala: »Odi profanum vulgus & arceo». ¹ Hårtill kom hos Hr. A. nog förtroliga förbindelser bland den diplomatiska kretsen i Stockholm, för hvilken krets Hr. A.s utsökta bord passade icke mindre väl, än hans mot liberalismen rigtade qvickhet. Till denna konservativa rigtning vände sig eljest i Sverige, likasom i Tyskland, de flesta den nya eller romantiska skolans anhängare. Efter excellensen Rosenblads och den med honom förbundna ministerens utträde ur Carl Johans rådkammare, hade äfven Hr. A. förlorat för mycket i sin ställning, för att bibehålla den lugna frihet, hvarmed han ända till de sista åren härförinnan hade uppträdt. Aftagande helsa medverkade äfven; tills Hr. A.s sjuklighet nu bragt bladets redaktion i andra, ingalunda Horatianska händer.

Ett Norrskt blad, som ville karakterisera Hr. Askelöfs personlighet i bredd med en annan gammal publicists, anförde ungefär: att, medan den förre trifves väl blott vid tryffelpastej och champagner, den sednare finner mera smak i en Svensk ärtsoppa med fläsk och »gamlu supen.»

Den, hvars smak det Norrska bladet tillade dessa fosterländskt Svenska sympatier, är Hr. Johan Johanson, sedan 1818 känd i Svenska publicitetens historia. Hr. Johanson torde dock varit föga smickrad af jämförelsen, emedan äfven han haft sin lysande tid, då många notabiliteter vitsse att värdera hans middagar, då, såsom Hr. Johanson ännu uttrycker sig, Sveriges publicister ännu förstodo sitt kall att representera. Det var nemligen den tid, då Argus, »politisk kommercial och litterär» tidning, ännu var det enda egentliga oppositionsblad i Sverige och kunde sägas utgöra en makt i landets allmänna angelägenheter, då detta blad egde det hittills oerhörda antalet af 2 000 prenumeranter. I sistnämde hänseende öfverträffas det väl nu af Aftonbladet, som lär trycka öfver 6 000 exemplar och sålunda äfven eger ett utbredt inflytande; men detta blad delar dock något af det sednare med en mängd andra liberala tidningar, medan Argus på sin tid var ensam rådande. Icke utan skäl hafva derföre Hr. Johansons motståndare laggt honom i mun den hyperboliska frågan: »Hvad var Sverige, då jag emottog det»? Onekligen var också Argus mera lärd, än någon af dess

¹ Ordagrannnt: »Jag afskyr den oinvigda pöbeln och afvisar den.»

efterföljare. Denna i sig sjelf högst lofvärda utrustning blef dock småningom för tung för dagens mångfaldigade strider; och då Hr. Johanson egt hvarken stil eller lekande qvickhet, öfverflyglades han slutligen af en yngre tids lättare och rörligare kämpar, så att bladet år 1837 måste upphöra. Det var dock en tid af 18 års gagnelig verksamhet för den allmänna sociala bildningen. Men sednare har Hr. Johanson än i det ena, än i det andra bladet förgäfves stretat att dekreditera den nyare liberala pressen; medan han mera verksamt uppträdt för fabriksintresset, mot alla hithörande nedsättningar i tulltaxorna. Föga torde också någon vara mera bekant med alla vägar för en sådan administrativ frågas afgörande både hos Styrelsen och Ständerna. Med skäl kan man dock anklaga opålitligheten i Hr. Johansons politiska karakter; och det är en sannerligen egen vändning, att han, den forndne utgifvaren af Sveriges första oppositionsblad, nu redigerar Svenska Minerva. Men man skall deremot icke kunna neka, att Hr. J. eger större beläsenhet och insigter, än de flesta af Sveriges publicister, samt ett skarpt förstånd och icke ringa savoir faire.

Den, som händelsevis eger en äfven i Finska bokhandeln såld utsigt af Norrbro och Gustaf Adolfs torg, ritad af T. T., återfinner der på trottoiren till höger en långvext man promenerande med händerna på ryggen, och på den venstra en annan korpulent herre i närheten af en farande droschka. Den sednare är Hr. Askelöf; den förre Hr. Johanson. På droschkan åker numera aflidne excellensen Brahe. Alla figurena, ehuru naturligtvis i miniatyr, äro ytterst väl träffade till ställningen, de två sednare till och med till ansigtsdragen.

Dagligt Allehandas utgifvare och hufvudredaktör, Hr. Dalman, har äfvenså spelat en, om icke betydande, likväl lång rol bland Sveriges publicister. Förrän Hr. Dalman blef egare af nämnde blad, hade han jemte den ryktbare Richert utgifvit några häften af en statsvetenskaplig tidskrift, »Mimer,» sednare någon tid varit medarbetare i Allehanda, medan detta blad egdes af Hr. Theorell. Hr. Dalmans alltid lojala uppträdande har gjort Allehandas »ärlighet» till ett ganska hedrande stickord, om också utgifvarens lätt väckta ifver stundom skulle hafva missledt honom. Denna lättrorlighet i öfvertygelser gaf på sin tid Sv. Minerva en ständig anledning till gyckel och svåra hugg. Någon synnerlig insigt och talang har bladet icke utvecklat, för så vidt Hr. Theorell icke deltagit i dess redaktion; men det har dock alltid egt en krets af läsare, hvilka funnit Aftonbladet alltför undfallet för dagsopinionen, äfvensom dess mera moderata uppträdande förskaffat detsamma relationer hos styrelsen och derigenom goda källor för nyheter från detta håll. Isynnerhet sedan sednaste thronförändringen ansågs Dagl. Allehanda någon tid nästan för styrelsens organ, såsom det redan förut varit ansedt för de s. k. »framtidsmännens,» d. v. s. deras, som byggde egna och allmänna förhoppningar på sagde förändring. Hr. D. har numera afträdt sitt blad till annan egare och synes helt och hållet dragit sig tillbaka från publiciteten. Han är anställd vid Riddarhusets kansli och tillika vid något kollegium, utan att i den sednare befattningen hafva tjenstgjort eller kunnat söka befordran. På det citerade bladet, vyen af Norrbro, finnes äfven i förgrunden till venster Hr. D. aftecknad i samtal med Sturzenbecher. En kort, satt figur i »rabulistkappa,» med cigarr i mun, utgöra de ytligaste kännetecknen.

Distingverade i publiciteten äro äfven HHr. Ridderstad och Ameen, den förre såsom utgifvare af Östgötha Korrespondenten, den sednare af Najaden (i Carlskrona). Både dessa blad äro utmärkta genom

största moderation och opartisk sanningskärlek. Hr. Ridderstad är känd såsom skald genom en serie af poëmer och för öfrigt genom flerfaldig litterär verksamhet, hvilken dragit honom från hans tidigaste militäriska bana. Flera andra landsortsblad hafva på sednaste tider vunnit mycket anseende. Men då deras resp. utgifvare äro mig obekanta, finnes här intet skäl att uppräknas dem.

Då man nämner Sveriges publicister, bör icke Hr. Crusenstolpe glömmas, denne pennans skickliga handhafvare, som med en hittills okänd konst skrifvit Sveriges, rättare Svenska styrelsens och hofvets, nyaste historia. Skicklig samlare af dokumenter, nödiga till ett originelt historiskt underlag, begagnar Hr. C. dem lika originelt, i det han låter hvarje handskrifven rad gälla för historie, ökar detta material med hvarjehanda muntliga traditioner, dessutom med hvarje förekommande tryckt uppgift, om den också blott såsom förmodan finnes svart på hvitt i Hr. C.s egna föregående skrifter, och slutligen fyller luckorna med framställningar, hvilkas egenskap af dikter Förf. icke vill eller kan förneka, under det han likväl aktar sig att anmärka förhållandet och på dem trycka diktens stämpel. Uppenbart har Hr. C. sålunda satt kritiken i nödvändighet, att förkasta hvarje uppgift, som framgått i dagen genom hans åtgärd; ty sanning, sannolikhet, gissning och ren dikt hafva i hans framställning samma värde. Näst ett rikt språk har Hr. C.s stil tvenne egenskaper, som göra densamma glänsande men kall och tröttande. Den ena är antitesen, drifven till sin höjd både i anordning, beskrifning och ord; den andra uttryckets tillspetsning till den glatta udd, som just ger antitesen dess yttersta styrka. Denna retoriska konst, beröfvad all varmare poetisk inigfvelse, torde ingen Svensk skriftställare egt i högre grad, och den har derföre billigt gjort Hr. C.s skrifter till en lockande lektyr. Men dess köld måste också betaga dem ett fortfarande intresse; och ingen torde derföre finna behag i att oftare genomläsa ens Hr. C.s mest lysande skildringar. Härtill kommer ännu, att dessa väl stundom svälla af passion – af hatets och den sinnliga kärlekens, men föga uppbäras af ädlare känslor. Så är det icke underligt, att med materialiernas upphörande och förbrukning jemte afmattning i Förf.s retoriska konst äfven allmänhetens intresse för detta skriftställerier slocknat.

Hr. C.s bana har varit vexlande till öden och sträfvanden. I civiltjenst hade Hr. C. hunnit till Assessor i Svea Hofrätt, då enskilda omständigheter föranledde honom att taga afsked. Nu vände han sig till opposition, förenande sig med Hr. Hjerta i »Riksdagstidningen.» Denna upphörde. Hr. Hjerta fortfor på den beträdda banan i Aftonbladet; Hr. Crusenstolpe uppträdde med »Fäderneslandet,» ett blad bekostadt af styrelsen. Man erkänner allmänt, att detta blads artiklar utgöra det sämsta, som flutit ur C.s penna; såsom han äfven eljest i skildringen visat sig på en mera lysande sida, än i diskussionen. Också i ekonomiskt hänseende bragte företaget utgifvaren endast förlust, så att han till och med för en tid förlorade sin frihet; och man måste finna det lika opolitiskt som mindre grannlaga, att vederbörande lemnade Hr. C. åt detta öde. Svagheten att låta begagna sig faller Hr. C. alltid till last; men det beteende, han rönt, ursäktar mycket af den bitterhet, hvarmed han nu anföll styrelsepersonalen och dess »system.» Det verkade också till mera deltagande för Hr. Crusenstolpes person, då äfven han 1338 blef föremål för d. v. Hofkanslern Hartmansdorff's ifver mot pressen. Förbittringen hade dock sin grund i allmänna förhållanden, och någon agitation för tillfället framkallade det blodiga uppträdet utanför Hr. C.s fängelse, som stegrade denna förbittring,

utan att dock höja Hr. C.s popularitet. Denna synes icke ens hafva vunnit genom det treåriga fängelset – till bevis, att vanställande beskyllningar och individuella passioner icke kunna träda i stället för sanningens osminkade framställning, kärleken till det rätta och patriotismen. Att den sistnämnda felar i Hr. C.s skildringar, detta visar sig deraf, att enligt dem hela Sveriges nyaste historie blir en väfnad af låga intriger, medan endast den s. k. frihetstidens fala väsende i dem funnit ett försvar.

Jag bör icke sluta detta kapitel om Sveriges publicister under glömska af Hr. Theorell. Hans publicistiska verksamhet från äldre tid, såsom utgifvare af »Kuriren,» är mig endast känd genom de påminnelser om »kurirstöflarne,» med hvilka andra blad ännu stundom söka betyga sin harm öfver någon af Hr. Theorells gedigna uppsatser. Ty kunskapsrikhet och en på sak gående behandling af förekommande frågor kan icke frånsägas Hr. Theorell. Tidigare såsom utgifvare, sedan såsom medarbetare i Dagligt Allehanda, och sist såsom utgifvare af tidningen Vinterbladet har Hr. Th. alltid intagit en väl frisinnad, men själfständig och af dagsopinionerna oberoende ställning. Detta förhållande har naturligtvis ådragit honom motstånd från alla sidor; men han synes föga beröras af någon kritik ur partisynpunkter. Äfven i den litterära kritiken är Hr. Th. en omutligt sträng domare, som icke fäster något afseende på tonen för dagen. Få publicister hafva såsom han vitsordat sina politiska studiers grundlighet. Han uppträdde nemligen redan för längre tid tillbaka med en historisk framställning af striden mellan husen York och Lancaster i England. Denna skrift blef icke blott prisbelönt, utan gäller ännu för en af de yppersta pragmatiskt historiska afhandlingar, Svenska litteraturen har att uppvisa.

Huru äfven de mest klarsynta män i Sverige icke kunna afsäga sig vissa fördomar, så snart fråga blir om Finlands förhållanden, derom påminner mig Hr. Theorell's namn. I Sverige kan man icke ännu anse det hvarken för troligt eller fönuftigt, att en Finne både till bildning och samhällsställning hellre önskade vara Finne än Svensk. Vi gifva visserligen full anledning till en sådan åsigt, då vi fortfarande, i stället för att söka arbeta oss till en egendomlig, nationel bildning, släpa oss i den Svenska kulturens spår, hvilken vi aldrig förmått tillägna oss, och i hvars utveckling vi ännu mindre under närvarande förhållanden kunna deltaga. Men denna vår ställning vill man så mycket mindre i Sverige begripa, som den föga begripes ens i vårt eget land. Och likväl synes intet vara mera klart. Gör man en nations bildning till ett obekant X., som intet sammanhang har med nationens språk, seder och samhällsinstitutioner, då är visserligen Kinesisk kultur för denna nation lika möjlig som forn-Gregisk eller ny-Amerikansk. Men vill man medgifva nationalbildningens beroende af nämnda momenter och, om man anser dess sammanhang med språk och sed för dunkelt, åtminstone erkänna, att bildningen måste stå i förhållande till lagar och institutioner, så bör man väl kunna taga med händerna på den sanningen: att för Finland kunde blifva fråga endast om en Svensk bildning, sådan denna var vid detta sekels början. Frågan blir således den: skola Finnarne till all tid fasthålla vid denna ståndpunkt, såsom de hittills ungefär gjort; eller skola de i likhet med den öfriga menskligheten arbeta sig fram till en annan högre? Svaret synes gifva sig sjelft. Och den kultur, som Finska folket kan förvärfva sig, måste väl blifva Finsk, icke bära något för densamma fremmande namn. Det är då en ringa konsekvens häraf, att detta namn icke bör uttalas blott i Svensk öfversättning, utan på Finnens eget språk, att således endast en Finsk

litteratur kan vara på en gång dess uttryck och dess vehikel. Att med åsidosättande häraf dröma om de stekta sparfvar, som skola flyga oss i mun och göra det omöjliga möjligt – är att likna den lata slösaren, som förtärer sin sista pennning under drömar om en möjlig släkting, hvilken möjligtvis kommit till Amerika, kanske samlat sig en million dollars, händelsevis varit barnlös och af en lika lycklig händelse vandrat all verdens väg, utan att disponera om sin million, och det just för ett halft år tillbaka, så att arvet hinner anlända precis till nästa middag, då besagde drömare eljest, om icke allt detta lyckliga inträffat, skulle haft nöjet att endast knipa hop svältremmen. Nej må vi säga oss 10
sjelfva och säga hvarandra, hvad endast ett fejt blundande kan fördölja, att banan för Finska folkets kultur är oföränderligen fastställd, att densamma endast har valet mellan att vara sig sjelf eller upphöra att vara in rerum natura.

Mindre egentligt nämner jag i detta sammanhang en vetenskapsman, hvars lif står långt från publicistens af dagen bemärkta och bråkiga bana. Hr. Strinnholms historiska arbeten äro hos oss föga kända, ehuru deras värde varit så högt uppskattadt, att mången ställt dem framom Geijers. Hr. Strinnholm hade såsom student öfverflyttat från Upsala till Stockholm, jemte den berömligt bekanta förläggaren Zacharias Hæggström. I förening uppsatte de ett tryckeri och började förlägga arbeten i den nya Skolans anda. Hr. Hæggström utgaf såsom sjelf redaktör, månadsskriften »Klio,» och anföres äfven såsom öfversättare af Dippold's bekanta Historiska Föreläsningar. Hr. Strinnholm trädde helt och hållet öfver till historiens studium, i det han drog sig tillbaka från bolaget, och har genom trenne decennier lefvat endast för dessa studier, åtnjutande af Ständerna en ringa pension till några hundra riksdalers belopp. Allt, hvad han skrifvit: Magnus Stenbocks lefverne, Sv. Historien under Vasa ätten, och isynnerhet Sverige under hednaåldern, bär fulländningens pregel. Han är helt och hållet forskare, 30
vänd från den närvarande verlden, lefvande blott i Sveriges stora minnen – häruti helt och hållet antipod till Geijer, som upptagen af det närvarandes mest vitala frågor äfven ur synpunkten af deras utveckling genomforskade och bedömde forntiden. Universitetet i Upsala tilldelade Hr. Strinnholm 1842 lagerkransen såsom Honarie Magister – och denna utmärkelse är den enda honom vederfarits. De enskilda förbindelser, som råda mellan de nämnda båda och Arvid August Afzelius, och som äfven för mig hafva betydelse, gifva anledning att här sist nämna denna utmärkta skald och litteratör. Det finnes säkert ingen bland mina läsare, som icke känner »Neckens Polska» och som icke 40
glädes af att höra, att dess författares personlighet står i närmaste samklang med styckets mildt lugna stämning och melodí. Hr. Afzelius, nu hofpredikant och pastor i Enköping, tillhör äfven den fraktion af nya Skolan, som vände sig till Svenska forntidens sång och saga. Han har öfversatt ett par af de större sagorna, jemte Geijer utgifvit Svenska Folkvisor och sjelf så väl i »Svenska folkets Sagohäfder» berättat dess älsta historie, som diktat en mängd sköna sånger i folksångens anda. I sina unga år har Hr. A. någon tid vistats i Finland, längst på Esbo gård, och erinrar sig ännu med välbehag denna i vårt fädernesland tillbragta tid, under hvilken han äfven lärar stått i förbindelse med dåvarande 50
litteratörer i Åbo.

Man erinras vid betraktandet af dessa berömda mäns verksamhet om värdet af den jordens lott, att tillhöra ett folk med en rik forntid. Hvilken skön tillflykt erbjuder icke den från det närvarandes oro och tvång. Äfven denna glädje är dock oss Finnar till en stor del förnekad;

så att allt hänvisar på stundens omsorger för en rikare framtid. Gå vi tillbaka utöfver enskilda hågkomster, sådane dessa flyktiga anteckningar varit, utöfver lustrer och decennier, så möter oss ett svalg af sex förvirrade sekler, bortom hvilka vi först återfinna oss sjelfva – i en Finsk saga och sång.

J. V. S.

10 **12 BLADETS SENTIDA UTGIFVANDE ...**
Litteraturblad n:o 1, januari 1848

Bladets sentida utgifvande behagade Resp. prenumeranter benäget ursäkta, ehuru orsakerna till dröjsmålet icke kunna specificeras. Stilar- nas och tryckets fortfarande beskaffenhet beror icke af Utgifvaren, som åter har löfte, att i Juni månad för bladet erhålla nya antiqva stilar.

20 **13 SKOGSKÖTSEL OCH TRÄDVARUHANDEL I FINLAND.**
Litteraturblad n:o 2, februari 1848

Vigten af skogshandteringen för Finlands handel och välstånd är så allmänt insedd, att ämnet säkert icke för ofta kan upptagas till offentligt afhandling. En artikel i Saima för ett par år tillbaka gaf anledning till ett starkt utfall mot undertecknads försök, att bidraga till ämnets utredning; och ehuru granskaren blott gaf ett intyg öfver min oförmåga att behandla detsamma, utan att uppvisa någon origtighet i mina yttranden, måste jag inse, att frågan förtjenade och fordrade ett noggrannare studium, än jag vid den tiden varit i tillfälle, att egna deråt. Framförallt måste den, som i ämnet vill afgifva ett utlåtande, ega någon kunskap om medlen för skogars bevarande och för de nedhuggnas ersättande. Ty eljest kan lätt hända, att de utvägar, han föreslår, för att genom lagstiftning hämma deras förödande, och hvilka då kunna vara beräknade blott för den vilda skogens naturliga återväxt, i sjelfva verket blifva hinderliga för detta ändamåls uppnående och än lättare för all ordnad skogsskötsel.

Ehuru en sådan insigt fordrar sin man, som åt dess inhemtande och användning kan egna alla sina bemödanden, och Ref. derföre är långt ifrån att kunna beröma sig af densamma, har han likväl sökt att om saken inhemta speciel kännedom både genom studier och egen åskådning. Tillfälle härtill har en af vårt lands driftigaste och mest erfarna män i skogshandteringen beredt Ref., som i hans sällskap sistlidne sommar besökte skogsinstituterna i Neustadt-Eberswalde i Preussen och Tharand i Sachsen samt flera odlade skogar i dessa länder, äfvensom alla hamnar vid Östersjön, der trädvaruhandel idkas, och de förnämsta afsättningsorterna för vårt lands trädvaror, London och Hull. Då Ref. både på denna resa och eljest haft tillfälle rådfråga samma mans erfarenhet, så har han, vid anmälandet af ett par skrifter angående Skogsodlingen, tilltrött sig kunna yttra några upplysande ord i ämnet, åtminstone utan att blott med oduglighets-testimonier nedtystas af de i skogsskötsel och särskildt i skogsodling helt och hållet okunniga.

Ämnet är i sig sjelf omfattande, och dess vikt för fäderneslandet